

”Jag bedömer vad jag ser”

- En kvalitativ studie om idrottslärares syn på bedömning och lärande i förhållande till elevers klädval

Elin Jacobsson

Caroline Ahlqvist

GYMNASTIK- OCH IDROTTSHÖGSKOLAN

Självständigt arbete 15 HP grundnivå: 61:2022

Idrott och hälsa 120 hp: 2021–2022

Handledare: Lisa Svärling

Examinator: Bengt Larsson

Sammanfattning

Syfte och frågeställningar

Syftet med denna uppsats är att undersöka idrottslärares upplevda förmåga att bedöma elevers allsidiga rörelseförmåga i förhållande till deras klädval. Frågeställningarna var enligt följande: Hur uppfattar idrottslärare att elevers kläder kan påverka deltagandet på lektionerna?; Hur uppfattar idrottslärare att elevers kläder kan påverka lärandet? samt Hur uppfattar idrottslärare att elevers kläder kan påverka bedömningen av allsidig rörelseförmåga?

Metod

Metoden som användes var en kvalitativ undersökningsmetod genom semistrukturerade intervjuer med fem verksamma högstadielärare spridda i Stockholmsområdet. Intervjuerna genomfördes enskilt och utgick från en framtagen intervjuguide, detta för att säkerställa att samtliga frågor täcktes in. Intervjuformen fungerade även som ett stöd så att samtalen kunde flöda fritt för att få ett så stort djup som möjligt. Intervjuerna analyserades och teman utkristalliserades för att slutligen besvara frågeställningarna.

Resultat

Resultatet visade att samtliga lärare ansåg att kläderna påverkar rörelseförmågan. Klädvalet var i större fokus än själva ombytet till lektionerna i Idrott och hälsa, och så länge läraren kunde se elevens fullständiga rörelseomfång kunde också rätt bedömning ges. Samtliga lärare framhävde också vikten av fingertoppskänsla, att känna till varje enskild elevs personliga inställning till sitt klädval och vad som ligger bakom valet. Lärarna var också eniga kring några av de mest framträdande orsakerna till varför de tror att elever inte byter om, såsom elevernas rädsla att gå ifrån sin identitet och kliva ur den roll som kläderna symboliserar, otrygghet i omklädningsrummet och ointresse för ett högt betyg i ämnet. Även vikten av lämpliga skor framhölls av lärarna där både rörelseförmågan men också säkerheten var av stor betydelse.

Slutsats

Krav på ombyte nämns inte i läroplanen – lärare kan därför inte tvinga elever att byta om. Dock menade lärarna att bedömningen och elevernas egna lärande påverkas om de kommer med kläder som inte är aktivitetsadekvata. I ämnet ingår det att varje elev ska kunna planera och genomföra aktiviteter på ett hänsynsfullt och säkert sätt (Skolverket, 2022a).

Innehållsförteckning

1	Introduktion	1
2	Kunskapsöversikt	2
2.1	Elevcentrerad undervisning	2
2.2	Betygsättning i praktiken	3
2.3	Bedömning enligt läroplanen	5
2.4	Om elever i omklädningsrummet	6
2.5	Hygien i läroplanen	7
3	Teoretiskt ramverk	8
3.1	Ett sociokulturellt perspektiv på lärande	8
3.1.1	Kommunikation	8
3.1.2	Situerat lärande	8
3.1.3	Rörelseförmåga i en rörelsekultur	9
3.2	Identitet och roller	9
3.2.1	Grupptillhörighet i skolan	10
4	Syfte och frågeställningar	12
5	Metod	13
5.1	Kvalitativ metodansats	13
5.1.1	Semistrukturerad intervju	13
5.2	Urval	14
5.3	Genomförande	15
5.3.1	Intervjuguide	16
5.3.2	Pilotintervju	16
5.4	Analys av data	17
5.5	Etiska överväganden	18
5.6	Validitet och reliabilitet	18
6	Resultatanalys	20
6.1	Fingertoppskänsla och ramar för undervisningen	20
6.2	Ombyte visar intresse och driv för ämnet – eller?	21

6.3 “Jag bedömer vad jag ser”	23
6.4 Rätt förutsättningar för lärandet	26
6.5 Identitet	28
7 Diskussion	31
7.1 Resultatdiskussion	31
7.2 Metoddiskussion	35
7.3 Förslag på vidare forskning	35
Referenser	36
Bilagor	38
Bilaga 1: Litteratursökning	38
Bilaga 2: Informationsbrev	39
Bilaga 3: Samtyckesblankett	40
Bilaga 4: Intervjuguide	41

1 Introduktion

I en artikel publicerad i Lärarförbundets magasin *Läraren* beskriver Anna-Karin Hallonsten (2021) hur närvaron på idrottslektionerna ökade på en grundskola i Stockholm när kravet på ombyte slopades. Hon skriver att omklädningsrummet för många är en otrygg plats och att det är från just idrottslektionerna många elever börjar skolka – ofta till följd av att de inte vill byta om inför sina klasskamrater. När coronapandemin slog igenom valde skolan hon hänvisar till att stänga ner omklädningsrummen och detta medförde att närvaron på lektionerna ökade samt att många konflikter uteblev. När pandemin dragit förbi har skolan en ny policy inför lektionerna i Idrott och hälsa: eleverna får själva bestämma om de vill byta om och duscha efter lektionerna. Ledningen på skolan anser att det räcker med att informera eleverna om så kallad “trepunktstvätt” i skrev, armhålor och under fötter för att de ska lyckas bibehålla en god hygien (Hallonsten, 2021).

Utifrån ovan nämnda artikel väcktes ett intresse för att undersöka vidare i ämnet, hur lärare ser på ombytta elever samt elever som inte är det – i relation till lärandet. Det är av intresse att se hur lärarna resonerar kring betygsättning gällande elevers allsidiga rörelseförmåga. Att visa sig naken kan vara väldigt känsligt och det har visat att omklädningsrummet upplevs som en otrygg plats. I många skolor finns det dessutom inga duschbås eller draperier vid duscharna, varför det kan kännas olustigt att duscha efter idrotten (Wiker, 2017). I övrigt är det ofta från just idrottslektionerna många elever börjar skolka. Håkan Larsson (2018) beskriver att det till stor del handlar om att eleverna känner sig otrygga i såväl omklädningsrum som i undervisningssituationer gällande vad de ska kunna.

Studien ämnar undersöka den komplexa situation lärare kan ställas inför kopplat till elevers klädval på idrottslektionerna. Det är även intressant att undersöka om närvaron och deltagandet påverkas i någon riktning i de fall eleverna inte måste byta om till idrottslektionerna samt hur lärare resonerar kring detta.

2 Kunskapsöversikt

I detta kapitel presenteras tidigare forskning och en kunskapsöversikt kopplat till ämnet. Det som berörs är: elevcentrerad undervisning (2.1), betygssättning i praktiken (2.2), bedömning enligt läroplanen (2.3), om elever i omklädningsrummet (2.4), och hygien i läroplanen (2.5).

2.1 Elevcentrerad undervisning

I dagens kursplan i Idrott och hälsa (Skolverket, 2022a) ligger innehållets fokus på *elevens lärande* – och inte på *aktiviteten*. Med detta menas att undervisningen behöver organiseras på ett sådant sätt att eleverna inte endast måste tjäna aktiviteten eller rörelsen utan att rörelsen i viss mån också måste tjäna eleven och dennes lärande. Larsson och Meckbach (2012) beskriver hur idrottslektioner ofta inbegriper att eleven ska lära sig en typ av rörelse, vilken oftast är hämtad direkt från en regelrätt idrottsgren. I de fallen tjänar eleven aktiviteten. Däremot ska undervisningen också främja alla elevers allsidiga rörelsekompetens och urvalet av rörelser behöver således tjäna eleven. Det förklaras att:

För att utveckling ska komma till stånd krävs det hela tiden nya utmaningar, men utgångspunkten för lärarens didaktiska överväganden bör vara att undervisningen ska tjäna eleven och dennes utveckling av kroppslig kompetens. (Larsson & Meckbach, 2012, s. 14).

Det beskrivs att en idrottsundervisning som ska vara i linje med styrdokumentet behöver ha ett individfokus där läraren premierar elevernas utveckling i relation till deras höga delaktighet istället för att fokusera på att lära ut idrottsaktiviteter (Wiker, 2017). Detta blir extra intressant då många lärare i Idrott och hälsa har en egen bestämd uppfattning om ämnesinnehållets *nytta*, vilken ofta skiljer sig från elevernas uppfattning. En problematik kan således uppstå i intressekonflikten gällande ämnets nytta och det förklaras att den mest gynnsamma situationen är den där både lärare och elever är samstämmiga. Idrottslärare bör alltså utforma undervisningen och lärandet på så sätt att eleverna förstår vilken nytta det har inför framtiden. Istället för att se ämnet som endast integrerat i ett skolsammanhang bör eleverna se att lärandet i idrott också kan ha en nytta i deras vardag (Jacobsson, 2016; Webster, 2017).

Idrottsundervisningen har idag alltså ett *konstruktivistiskt* perspektiv i motsats till det tidigare mer *essentiella* angreppssättet. Med detta menas bland annat att läraren istället för att vara givare av "rätt" kunskaper är expert på elevers lärande och att eleverna i relation till detta är aktiva kunskapsinhämtare. Inom detta synsätt kan kunskap även ses som en form av social

konstruktion, i vilken eleverna behöver navigera och i viss mån också kritisera. Denna sociala konstruktion inbegriper sociala hierarkier där normer och makt spelar stor roll och där läraren behöver hjälpa eleverna komma förbi ingjutna föreställningar (Larsson, 2018).

Att arbeta med normer, värderingar och makthierarkier kan på många sätt ses som skolans förebyggande arbete mot kränkningar. All tid i skolan ska präglas av trygghet, såväl på lektioner som på raster, och det är skolans ansvar att sätta in resurser som kan möjliggöra detta (Skolverket, 2022b).

2.2 Betygsättning i praktiken

Dagens betygssystem är ett så kallat *målrelaterat system*, vilket handlar om att elever ska utveckla förmågor och inte att deras kunskap ska jämföras sinsemellan. De fyra f:en (fakta, förståelse, färdighet och förtrogenhet) uttrycker alla begreppet *kunskap* på olika sätt och förväntas uppnås i olika hög grad på alla betygsnivåer. Hur väl eleven uppnår kunskapen beskrivs i termerna enkel, utvecklad och välutvecklad och för att bedöma kvalitén i elevernas rörelser eller resonemang används de beskrivande orden i huvudsak, relativt väl och väl (Redelius, 2012).

Inom ämnet Idrott och hälsa är det dock inte alltid en enhetlig syn på hur bedömningen ska gå till. Det råder oenighet kring *vad* som faktiskt ska betygsättas då idrotten är ett praktiskt ämne och förutsätts bedöma såväl praktisk som teoretisk kompetens. Det förklaras att rätt kläder, närvaro och en god ordning är olika *premiss*er för lärandet men att dessa parametrar inte kan *betygsättas*. Trots detta är närvaro oftast ett grundläggande krav för att bli godkänd i ämnet, alternativt att eleven *deltar* eller *deltar aktivt*. Detta går dock stick i stäv mot ett målstyrt betygssystem eftersom endast ett deltagande inte nödvändigtvis utvecklar ett lärande (Redelius, 2012).

Redelius et al. (2009) hänvisar till en studie som gjorts på verksamma idrottslärare som kommer fram till att det inte råder någon enighet mellan lärares syn på betygsättning. Vad lärare anser vara målet med ämnet, nödvändiga kunskaper och grundande för betyg är alltså vitt skilda aspekter, något som skapar ytterligare förvirring kring ämnesinnehållet (Redelius, Fagrell & Larsson, 2009). Inte sällan räknas mätbara prestationer och en framskriden social förmåga som de högsta betygs grundpelare och av den informationen att döma är det vanligare att pojkar får högre betyg än flickor eftersom de tenderar att ha både större muskelmassa och uthållighet. Trots att teoretiska delar ska ingå i ämnet anser många lärare att en hög förmåga i teoretiska delar inte kan generera i ett högt betyg om den fysiska prestationen

slackar efter. Motsatsen går dock alldeles utmärkt, vilket återigen visar på ämnets fokus på fysisk prestation (Londos, 2010). Redelius (2012) ställer sig kritisk till att betygsättning i ämnet sker enligt styrdokumentens anvisningar.

Det har även visat sig att många elever tolkar både läraren och kursplanen som att de betygsätts i sina attityder gentemot ämnet samt i vilken grad de är aktiva under lektionerna – inte utifrån vilken faktisk kunskapsnivå de har. Detta kan ses som att det är mindre viktigt vad eleverna faktiskt lär än vad de *gör* (Londos, 2010; Wiker, 2017).

Redelius (2012) skriver att lärare behöver bli *mer* förtrogna med styrdokumentens struktur och förstå vilka kvalitéer som faktiskt ska bedömas för att kunna betygsätta eleverna på ett professionellt sätt. Inte bara behöver de förstå läroplanens helhet utan även det mer allmänna, där både syfte och centralt innehåll behöver tas i beaktande. Oavsett bakgrund måste eleverna ges lika stora möjligheter att nå de kunskaper som efterfrågas. Inte minst är det av vikt att alla elever ska ha möjlighet att nå högre betyg när man ser till de framtidsutsikter de har, kopplade till just betyg.

Att sätta betyg är i allra högsta grad en myndighetsutövning – det bör därför hanteras på det sättet också. När det handlar om betygsättning finns det en subjektiv aspekt i att den enskilde läraren, i samråd med kollegor, ska ta ställning till vad som faktiskt ska bedömas utifrån de objektiva riktlinjerna. Eftersom läroplanen är målstyrd ger det läraren möjligheter att genom sin profession avtala vad som innebär att nå de uttalade målen. Två lärare kan ha helt olika visioner om vad “komplexa rörelser” innebär och det medför rimligen att de betygsätter den förmågan på helt olika sätt – det är precis detta, att ta ställning till vilka förmågor som värderas högt eller lågt, som skapar en ojämlig nationell bedömning. Om läraren inte kan verbalisera *vad* som ska bedömas och *vilka* kunskaper som ska utvecklas är det inte svårt att förstå varför tidtagaruret och måttbandet sätter ramarna för betygen (Redelius, 2012). Det skapas en distinktion mellan å ena sidan de prestationsstarka eleverna som håller på med föreningsidrott på fritiden och å andra sidan de elever som istället är bra på att diskutera och komma med välutvecklade resonemang kring fysisk aktivitet. Om endast de elever som är duktiga på sport får höga betyg signalerar det till eleverna, som inte är fysiskt mogna, att deras kunskaper inte duger. Det skrivs:

I stället för att elever utvecklar en tilltro till sin egen förmåga kan det leda till att många istället får en negativ uppfattning om sin egen förmåga. Risken är att de som inte tränar utanför skolan lär sig att de inte duger; att fysisk aktivitet inte är något för dem och att de inte kan (Redelius, 2012, s. 230).

Det som går att utläsa är alltså att lärarens bild av ämnets nytta och vad som ska ta mest plats kan påverka elevers självkänsla och vad som “på riktigt” är viktigt i ämnet – trots att det strider mot läroplanens egentliga syfte (Redelius, 2012).

Inte en enda gång nämner dagens kursplan att eleverna måste byta om för att kunna delta på lektionerna eller få ett betyg i ämnet. Istället läggs fokus på att *undervisningen* ska utformas så att alla elever ska kunna delta i de olika aktiviteterna (Skolverket, 2022a). Det är en tydlig formulering som ligger väl i hand med en elevcentrerad undervisning där aktiviteten ska tjäna eleven och inte tvärtom. Att använda ombyte, närvaro och dusch som betygsunderlag skulle därför kunna ses som olämpligt och rentav felaktigt.

2.3 Bedömning enligt läroplanen

Som tidigare nämnts råder det oenighet inom lärarkåren kring vad som faktiskt ska bedömas på idrottslektionerna. Till hjälp finns ämnets kursplan och den ska guida läraren i utformningen av undervisningen och sedermera det som ska bedömas (Skolverket, 2022a).

I det centrala innehållet *Hälsa och Levnadsvanor* för årskurs 7–9 står det att bland annat att eleverna ska kunna följande:

- Planering och genomförande av olika aktiviteter utifrån hur de påverkar olika aspekter av fysisk förmåga och olika aspekter av hälsa.
- Samtal om upplevelser av olika aktiviteter och värdering av hur de påverkar olika aspekter av fysisk förmåga och olika aspekter av hälsa.
- Säkerhet och hänsynstagande i samband med olika aktiviteter (Skolverket, 2022a, s. 3).

För att få betyget E i Idrott och hälsa i årskurs 9 beskriver kunskapskravet att “Eleven genomför rörelseaktiviteter som innefattar komplexa rörelser i olika fysiska sammanhang och anpassar sina rörelser **till viss del** till syftet med aktiviteterna” (Skolverket, 2022a, s. 5).

Kort sagt ska undervisningen utformas så att samtliga elever ska kunna delta och att eleverna ska ges rätt förutsättningar för lärandet. I sin tur behöver eleverna kunna planera för och resonera kring olika rörelseaktiviteter och hur dessa påverkar dem i deras vardagliga liv. De behöver även kunna beakta olika säkerhetsaspekter för rörelseaktiviteterna och anpassa sina utföranden utefter dessa. Värt att belysa är även tyngden på *genomförandet* av olika aktiviteter – det räcker alltså inte med att “kunna” något, eleven måste också genomföra det för att visa läraren att hen kan det (Skolverket, 2022a).

Men för att en elev överhuvudtaget ska kunna få ett betyg i ämnet krävs det att hen är deltagande och framförallt att eleven är närvarande på lektionerna. Enligt *Läroplan för grundskolan samt för förskoleklassen och fritidshemmet* (Lgr 22) ska elever genomföra aktiviteter i undervisningen för att säkerställa att de får den utbildning som är menad för dem och det är läraren som i den enskilda situationen avgör om elever deltagit eller inte på lektionen. En elev som fysiskt sett är närvarande på lektionen, ombytt eller inte, borde inte kunna bedömas som frånvarande och det är lärarens uppgift att arbeta med åtgärder för att komma till rätta med problemet ifall eleverna inte dyker upp (Skolverket, 2010). Vad som anses vara frånvaro är enligt Skolverket dock inte specifikt reglerat. Risken finns dock att om en elev saknar de kläder och material som krävs för att kunna delta i undervisningen kan lärarens underlag för betygssättning brista (Skolverket, 2010).

Det är tydligt att läraren står inför många utmaningar när det kommer till hur frånvaro ska definieras och hur det i sin tur ska motverkas. När en lärare själv ska avgöra gränsen för vad som räknas som frånvaro finns risken att det blir en ojämlikhet mellan klasser och skolor och att det är eleverna som i slutändan blir lidande.

2.4 Om elever i omklädningsrummet

Madeleine Wiker skriver i sin doktorsavhandling (2017) att skolans omklädningsrum kan vara en plats där det förebyggande arbetet mot kränkningar inte alltid får ett lyckosamt utfall. Omklädningsrummet är en känslig plats där elever visar sig nakna inför varandra men det är också en plats dit lärare och annan skolpersonal inte alltid har tillträde, till skillnad mot skolans övriga utrymmen där lärare och andra vuxna ständigt cirkulerar och har möjlighet att ingripa vid otrygga situationer. Detta medför att kränkande gärningar kan ta sig uttryck på just denna plats – och att lärare inte uppmärksammas om dem.

Wiker (2017) hänvisar vidare till en undersökning (Jönsson, 2016) som visade att omkring 35 procent av högstadieläverna aldrig eller sällan duschar efter idrotten, till följd av bland annat osäkerhet kring den egna kroppen och otrygghet i omklädningsrummet (Wiker, 2017). Det framkom i Jönssons studie att många elever, framförallt flickor, sällan ville vara med på idrottslektionerna eftersom de inte ville riskera att ta i för mycket och bli svettiga, vilket skulle resultera i att de behövt duscha. Istället kunde de tänka sig att delta på idrottslektionerna om lektionen låg schemalagd sist på dagen för att slippa duscha i skolan och kan istället gå hem och byta om. Detta kan påverka elevernas betyg eftersom läraren får svårt att betygsätta en elev som aldrig, eller väldigt sällan, deltar på lektionerna. Med risk för att uppfattas som lata valde

eleverna hellre ett dåligt betyg än att behöva byta om och duscha inför sina kamrater (Jönsson, 2016; Wiker, 2017).

Härtill förklaras dock att skolor kan genomföra praktiska och riktade insatser för att skapa en tryggare miljö i omklädningsrummet. De handlar om att sätta upp duschdraperier och se till att skolpersonal befinner sig i omklädningsrummen, något som kan öka upplevelsen av trygghet och möjliggöra hygienskötsel i samband med idrottslektioner (Wiker, 2017).

2.5 Hygien i läroplanen

Omklädningsrummet kan på många sätt ses som en viktig förutsättning för att elever ska kunna byta om och sköta sin hygien i samband med idrottslektioner, men idrottsämnets fokus på hygien har genom åren ändrats. I ämnesplanen 1969 framgick det tydligt att det var krav på egenvård och hygien efter fysisk aktivitet kopplat till idrottsundervisningen:

Elevens hälsa och hygien. Gymnastik har naturliga förutsättningar att i en åskådlig och praktiskt upplevd undervisning omsätta många av hälsolärans regler. Det gäller gängse krav på kroppslig hygien eller kroppens vård efter fysiskt arbete. Det gäller också hur man skall variera klädseln efter temperaturens och vädrets växlingar eller efter kroppsansträngningens intensitet och varaktighet (Skolöverstyrelsen, 1969).

På 80-talet ändrades idrottsämnets namn från *Gymnastik* till *Idrott* och i ämnesplanen 1980 framgick det att hälsa, hygien och ergonomi var förebyggande hälsovård och därmed hela skolans angelägenhet (Skolöverstyrelsen, 1980). I 90-talets ämnesplan (Skolverket, 1994) nämns däremot inte hygien överhuvudtaget och har inte gjorts sedan dess.

Håkan Larsson (2012) beskriver att hälsoaspekten i ämnet *Idrott och hälsa* inte sällan handlar om *hygien* i bemärkelsen att duscha och byta om, det vill säga att ha en *god personlig hygien*. Eftersom "hälsa och hygien" var ett undervisningsmoment i en äldre läroplan, Lgr 69, menar Larsson (2012) att denna syn på hälsa fortfarande hänger sig kvar. I mångt och mycket "ska" eleverna duscha efter undervisningen. Att många elever uttrycker olustkänslor inför omklädningsmomentet förutsätter att läraren – och skolan – tar didaktiskt förankrade beslut kring hur denna plats ska kännas mindre olustfylld. I dagens ämnesplan nämns endast att eleverna genom undervisningen skall få förutsättningar att utveckla goda levnadsvanor i syfte till att påverka sin hälsa genom livet (Skolverket, 2022a). Huruvida detta innefattar hygienskötsel framgår inte.

3 Teoretiskt ramverk

I detta avsnitt presenteras det teoretiska ramverket för uppsatsen, vilket är det sociokulturella perspektivet (3.1) och identitetsbegreppet inom den sociologiska forskningen. Inom det sociokulturella perspektivet beskrivs: kommunikation (3.1.1), situerat lärande (3.1.2) och rörelseförmåga i en rörelsekultur (3.1.3) som särskilt viktiga begrepp. Inom identitetsforskningen beskrivs: identitet och roller (3.2) och grupptillhörighet i skolan (3.2.1). Dessa teorier har valts ut i syfte att lättare förstå och förankra resultatanalysen i ett senare skede.

3.1 Ett sociokulturellt perspektiv på lärande

Det sociokulturella perspektivet på lärande kommer från Lev Vygotskij och grundar sig i att människan är en social varelse som lär sig i samspel med andra personer i sin omgivning. Säljö (2014) menar att lärande sker på både en individuell – men också kollektiv nivå, och att lärandet inte är endimensionellt. En människas intellektuella prestationsförmåga är inte bara styrd av hennes biologiska förutsättningar utan även hennes omgivning. I samspel med andra lär människan sig att tänka och med hjälp av olika materiella resurser utvecklas tänkandet. Däremot är människor delar av *olika* sociokulturella verkligheter och vilka verktyg och hjälpmedel en person kan få med hjälp av sin omgivning kan skilja sig mycket från andra personer om de har olika sociokulturella förutsättningar (Säljö, 2014).

3.1.1 Kommunikation

Det som särskiljer människans art från andra arter är den språkliga mekanism som gör att vi kan skapa mening. När människan kommunicerar med begreppsliga termer lär hon sig att lära sig av sina erfarenheter och att jämföra dessa med andras erfarenheter. Hen kan också, med hjälp av begrepp och kategorier, sortera information och bevara den för att sedan kunna sätta ord på sina upplevelser. Det är alltså tack vare begrepp – språket – som människan kan lära av andra och lära andra. En människa är inte en produkt av bara sin egen information och egna upplevelser utan det är i kontakt med andra personer i omgivningen som lärandet utvecklas. När hon lånar ut och lånar information, diskuterar och frågar om saker kan hon tillsammans med sina medmänniskor komma vidare i lärandet (Säljö, 2014).

3.1.2 Situerat lärande

Inom det sociokulturella perspektivet finns begreppet *situerat lärande*, vilket handlar om att lärande sker i så kallade praxisgemenskaper (Lave & Wenger, 1991 refererad i Larsson, 2018).

Här är det av vikt att personer är deltagande inom sin praxis, det vill säga att under en idrottslektion är det centralt att eleven är just *deltagande* i aktiviteten och inte bara behöver lära sig särkopplade tekniska moment. Om eleven måste förstå tekniska delar innan hen kan vara med i aktiviteten är risken stor att hen går miste om den stora förståelsen för aktiviteten och bara fokuserar på att förstå tekniken bakom. Inom det situerade lärandet ska istället taktiska och tekniska delar vävas samman med aktivitetens eller spelets idé där det finns ett spänningsförhållande mellan å ena sidan eleven som nybörjare och å andra sidan läraren som expert. Experten hjälper nybörjaren i lärandet (Larsson, 2018).

3.1.3 Rörelseförmåga i en rörelsekultur

Man kan säga att rörelseaktiviteter inbegrips i en *rörelsekultur*, vilket betyder att aktiviteten får en betydelse i sitt "kulturella sammanhang" där aktiviteten saknar essens utan detta sammanhang (Larsson, 2018). Inom rörelsekulturen är det deltagarna som genom kommunikation bestämmer och tydliggör rörelsernas betydelser och innebörder.

När det kommer till just undervisning är den här kommunikationen central och de rörelseaktiviteter som lånas in till skolan från exempelvis föreningsidrotten får plötsligt andra, nya betydelser, färgade av idrottsämnets kultur. När föreningsidrott ska inkorporeras till skolidrott måste läraren – ofta i samspel med eleverna – komma överens om de nya normerna och reglerna för den "nya" idrotten. Läraren behöver vara medveten om de värderingar som idrotten präglas av och hur eleverna kan tänkas relatera till dem i ett annat sammanhang – här i skolan. Handboll kan exempelvis på fritiden präglas av match och att vinna över motståndarlaget, medan handboll i skolan istället handlar om att eleverna ska utveckla sin allsidiga rörelseförmåga i ett rörelsesammanhang. Lärandet här handlar inte om aktiviteten i sig utan om att eleven också ska förstå de normer som aktiviteten präglas av (Larsson, 2018).

3.2 Identitet och roller

Inom sociologin talar man om *identitet* som ett slags kollektivt begrepp där en persons sociala identitet ger denne en plats i samhället. Identiteten är tätt förankrat till sociala strukturer (Hammarén & Johansson, 2009). Kopplat till identitet hänvisar författarna (2009) även begreppet *roll*, vilket myntades av socialpsykologen Erving Goffman. Goffman menar att socialt samspel kan liknas vid att samhället är en slags teater där alla individer ikläder olika roller. En person kan ha flertalet roller och växla dem emellan beroende på sammanhang. Vad som är viktigt att poängtera är dock att varje roll inrymmer ramar och normer och att en person

som iklätt en viss roll behöver förhålla sig till dessa ramar och dess “manuskript” för att verka trovärdig. På så sätt blir personens handlingsmöjligheter begränsade eftersom hen hela tiden måste agera inom ramen för det skrivna. En person kan ha rollerna *förälder*, *älskare* och *yrkesperson* och i alla roller påverkas personens identitet i samhället (Hammarén & Johansson, 2009).

Hammarén och Johansson (2009) hänvisar vidare till vad sociologen Peter Berger skriver om identitet. Han menar att den kan delas in i fyra drag där bland annat *relativ öppenhet* och *differentiering* ingår. Relativ öppenhet handlar om att en persons identitet inte längre definieras av könet, etnisk tillhörighet, släktbandet eller föräldrarnas klasstillhörighet utan att varje person är fri att utveckla sin egen identitet. Här menas att personens identitetsarbete har ett stort spelrum. Differentiering däremot handlar om att varje person rör sig mellan olika sociala dimensioner och genom dem skapar sin identitet. Denna identitet blir mer komplex än om personen bara befunnit sig inom en social miljö. Som tidigare skrivits kan en person vara både förälder och partner och ha sin yrkesroll – på samma gång – och alla dessa roller skapar en mångfacetterad identitet (Berger, 1974 refererad i Hammarén & Johansson, 2009).

En persons identitet eller sökande efter roller är dock inte något statiskt utan det bör ses som något föränderligt som påverkas av bland annat kulturella och sociala aspekter. Inte sällan kan skapandet av en identitet ta avstamp i att den står i motsats till något annat – skillnaden ligger till grund för identiteten. Hammarén och Johansson (2009) förklarar att en typ av klädstil alltså kan vara en symbolisk markör för att upprätta skillnad mot andra klädstilar. Hur personens identitet ställs i motsats till andras identiteter skapar en känsla av hur personen “är”. I mångt och mycket kan denna skillnad vara viktig för individen i projektet att *hitta sig själv* i ett heterogent samhälle.

3.2.1 Grupptillhörighet i skolan

Thornberg beskriver (2016) hur viktig grupptillhörigheten är för den egna identiteten och självkänslan, speciellt bland barn och unga. Hur ungdomar definierar sig som medlemmar i vissa grupper och som icke-medlemmar i andra kan resultera i negativa sociala processer mellan olika elevgrupper kopplat till fördomar, rasism, sexism, mobbing och ryktesspridning. Thornberg (2016) menar att det är av stor vikt att lärare är medvetna om dessa processer mellan elever och att man måste uppmärksamma vilka normer som gäller i respektive grupp, vilka roller som finns och hur de är fördelade. Lärarens roll är ofta komplicerad och krävande då de olika förväntningarna som finns i rollen har en tendens att krocka med de ständiga flöden av oförutsägbara sociala incidenter som kan påverkas av villkor utanför skolan.

Begreppet *roll* har tolkats och byggts vidare på i senare studier. Thornberg (2016) pratar om att roller kan leda till rollkonflikter där man kan skilja på: *upplevd roll*, den roll som rollinnehavaren själv tänker sig uppvisa; *utförd roll*, den roll som personen faktiskt uppvisar och *förväntad roll*, den roll som omgivningen runt personen förväntar sig att hen ska uppvisa. I skolan kan elevernas egna roller ibland leda till rollkonflikter (Thornberg, 2016). Ett exempel på detta kan vara att en elev har en förväntad roll som "plugghäst" men att denne inte vill uppfattas så och därför struntar i att göra sina läxor och således medvetet får sämre betyg. Då väljer eleven en utförd roll istället för den förväntade rollen. Om skillnaden mellan upplevd, utförd och förväntad roll är stor kan det skapa en känsla av osäkerhet hos individen och det kan därför vara svårt för många elever att överge sina roller eftersom de tenderar att få en given roll i sin klass, vilken kan upplevas som permanent till dess att gruppen eller klassen upplöses (Thornberg, 2016).

4 Syfte och frågeställningar

Det övergripande syftet med uppsatsen är att undersöka idrottslärares upplevda förmåga att bedöma elevers allsidiga rörelseförmåga i förhållande till deras klädval på idrottslektionerna.

För att möta syftet utformades tre frågeställningar:

1. Hur uppfattar idrottslärare att elevers kläder kan påverka deltagandet på lektionerna?
2. Hur uppfattar idrottslärare att elevers kläder kan påverka lärandet?
3. Hur uppfattar idrottslärare att elevers kläder kan påverka bedömningen av allsidig rörelseförmåga?

5 Metod

I denna del presenteras uppsatsens val av metod samt vilka etiska principer som beaktats.

5.1 Kvalitativ metodansats

Metoden för uppsatsen är en kvalitativ metod genom semistrukturerade intervjuer. Syftet med att välja en kvalitativ metodansats är att få mer djup och förståelse för fenomenet som undersöks genom ett så kallat "inifrånperspektiv". Bryman (2018) beskriver att de intervjuer som hålls i en kvalitativ metod tenderar att vara mer flexibla och följa deltagarnas svar i större utsträckning än intervjuer i en kvantitativ metod. Intervjun blir en aktiv process där forskaren och deltagaren producerar kunskap genom sin relation.

Kvale och Brinkmann (2009) menar att den kvalitativa forskningsintervjun kan ha ett fenomenologiskt förhållningssätt där utgångspunkten är att förstå och intressera sig för sociala fenomen och beskriva världen som den upplevs snarare än hur den objektivt beskrivs och analyseras. Intervjun går ut på att förstå deltagarens livsvärld och forskaren måste ta hänsyn till, och vara medveten om intervjupersonens ansiktsuttryck, tonfall och kroppsspråk. Här har den kvalitativa forskningsintervjun som metod en unik möjlighet att komma åt och få djup i den levda vardagsvärlden, vilket var en viktig aspekt i denna studie. Syftet var att få djup snarare än bredd i det tänkta fenomenet och en kvalitativ metodansats var således lämpad för ändamålet.

5.1.1 Semistrukturerad intervju

Semistrukturerade intervjuer är en intervjuform inom den kvalitativa intervjun och definieras av sin flexibilitet. Inte sällan kallas den semistrukturerade intervjun för en djupintervju eftersom den bjuder in till ett djupgående av deltagarens upplevelser av ett visst fenomen, vilket var viktigt att få ta del av i denna studie. Forskaren kan ha en intervjuguide att förhålla sig till (se underrubrik 5.3.1) men kan hela tiden bygga vidare på vad deltagaren säger. Det som skiljer semistrukturerade intervjuer från ostrukturerade intervjuer, vilket också är en intervjuform inom den kvalitativa metodiken, är att forskaren har ett tydligt fokus med inringade frågeställningar istället för att måla upp en mer generell bild över området (Bryman, 2018). Syftet med att välja en semistrukturerad intervjuform var att få en viss semistruktur i intervjun, i motsats till om en ostrukturerad intervjuform valts.

I alla typer av intervjuer framhåller Bryman (2018) att det är viktigt att vara medveten om den maktobalans som kan råda mellan forskare och deltagare där det är av stor vikt att

försöka hitta någon form av balans. Det är viktigt att deltagaren känner sig avslappnad med forskaren och vågar berätta om sina erfarenheter – men det är minst lika viktigt att deltagaren inte blir *för* avslappnad och därför känner att den måste vara forskaren till lags och svara utifrån de förväntningar den antar att intervjuaren har. Härtill är det också viktigt som forskare att inte vara fördömande eller kritisk mot det deltagaren berättar och att man inte heller berättar om var man själv står i frågan. Om forskaren har ett tydligt bias kan det färga deltagarens svar och studien får då ett tvivelaktigt resultat. Istället måste forskaren vara neutral och bestämt framhålla att det är deltagaren som är i fokus och att det är dennes åsikter som är av värde för studien (Bryman, 2018).

För att försöka motverka bias i frågan har frågorna formulerats på ett neutralt sätt som inte är ledande i någon riktning – men det har också förts en konsekvent reflektion över agerandet inför och under intervjuerna. Deltagaren har bekräftats genom att forskarna nickat, lett och ställt vidareutvecklande frågor för att skapa en inkluderande, avslappnad och god stämning och som Brinkmann & Kvale (2009) menar producerar kunskap genom relationen.

För att deltagaren ska bibehålla fokus och koncentration bör inte intervjun vara längre än max en timme och det planerades därför att den skulle hålla på mellan trettio till fyrtiofem minuter (Hassmén & Hassmén, 2008). Samtliga intervjuer varade mellan tjugo till femtio minuter och ramen för tidsmättet hölls således.

5.2 Urval

I studien användes ett målstyrt urval genom att deltagarna var kända för forskarna sedan tidigare, vilket innebär att urvalet inte är slumpmässigt – utan istället strategiskt valt. Deltagarna valdes utifrån dels deras erfarenhet, dels deras relevans för studiens inriktning. Detta gör att urvalet blir målstyrt. Eftersom båda uppsatsskribenterna har kontakter inom skolan kontaktades potentiella intervjudeltagare tidigt i forskningsprocessen. Personerna som kontaktades hade relevant erfarenhet för studiens syfte. De arbetar på olika skolor inom Stockholmsregionen och syftet med detta var att försöka få lite mer bredd än om bara deltagare från samma skola valts. Syftet med detta var att kunna besvara de aktuella forskningsfrågorna (Bryman, 2018). Samtliga lärare har varit verksamma som legitimerade idrottslärare i mer än tio år, vilket lett till att de har stor erfarenhet i frågorna som studien inriktar sig på att besvara.

Det är dock viktigt att poängtera att ett mål- och bekvämlighetsstyrt urval utesluter möjligheten till generalisering för en hel population då studien inte täcker upp den breda variation av egenskaper eller aspekter som finns i ett samhälle (Bryman, 2018).

Då resultatet inte ämnades att generaliseras för en hel population, i det här fallet alla idrottslärare i hela Sverige, valdes endast fem lärare ut för att intervjuas. Varför det blev just fem deltagare är på grund av att de tillsammans gav en form av variation i resultatet, vilket upplevdes ge studien mer djup. Sammantaget var lärarna eniga i flertalet frågor men hade skilda åsikter i detaljfrågor och det medförde en möjlighet att se fler infallsvinklar på fenomenet.

I föreliggande studie användes endast högstadielärare som deltagare. Detta var ett urvalskriterium eftersom syftet var att få inblick i fenomenet där undervisningen dels är obligatorisk, dels där lärarna ska betygsätta eleverna. På gymnasiet får eleverna större frihet i att välja att läsa Idrott och hälsa och de har inga krav på att närvara på lektionerna. Av den anledningen uteslöts gymnasielärare från urvalsprocessen. De lärare som arbetar på mellanstadiet betygsätter endast eleverna i sjätte klass, varför även den lärarkategorin togs bort från urvalet.

5.3 Genomförande

Tre lärare kontaktades direkt personligen via mejl medan två lärare kommunicerades till genom rektorn, vilken i sin tur gav ut idrottslärarnas kontaktuppgifter. När kontakten med lärarna etablerats skickades ett informationsbrev ut (se bilaga 2) över mejl som gav dem all information de behövde om studien. När lärarna därefter tackat ja till att medverka i studien bestämdes tider och platser för själva intervjuerna. Initialt skulle sex lärare delta men en person valde under planeringens gång att dra sig ur, vilket medförde att intervjuer istället genomfördes med fem olika lärare.

Fyra lärare intervjuades på deras arbetsplatser medan en lärare intervjuades över Zoom. Under den intervjun var det extra noga att sitta på en plats där internetuppkopplingen var god och där distraktion av yttre påverkan såsom hög ljudnivå eller en stressig och folktät plats minimerades. Innan intervjuerna påbörjades fick deltagarna återigen läsa igenom informationsbrevet för att sedan skriva under en samtyckesblankett (se bilaga 3). Här gavs de även möjlighet att ställa frågor som berörde studien. Intervjuerna på lärarnas arbetsplatser genomfördes på lugna platser för att undvika störningsmoment och inspelningsfunktionen kontrollerades innan påbörjad intervju.

När intervjun påbörjades fick deltagaren styra samtalet medan svaren följdes upp med följdfrågor (se bilaga 4). Att skapa god kontakt med intervjupersonen redan i början av intervjun genom att lyssna uppmärksamt och visa intresse är av stor vikt. Förståelse och respekt ökar sannolikheten för att intervjun ska nå djup och att intervjupersonen ska vilja dela med sig av

sin livsvärld (Kvale & Brinkmann, 2009). Intervjuerna spelades in på en mobilenhet och fördes sedan över till en lösenordsskyddad dator för att slutligen raderas från mobiltelefonen.

5.3.1 Intervjuguide

Innan genomförandet av intervjuer skapades en intervjuguide (se bilaga 4). Den utformades utefter forskningsfrågorna, i vilken teman och tänkta följdfrågor ringats in. Vid användning av semistrukturerade intervjuer följer forskaren ofta en intervjuguide med uttalande teman, men som inte behöver följas till punkt och pricka. Deltagaren har istället stor frihet att svara fritt och bestämma riktning för intervjun. Forskaren kan ändra ordning på frågorna samt ställa följdfrågor som inte ingår i intervjuguiden. Även om deltagaren själv får bestämma intervjuens utveckling har forskaren ett indirekt styrande över den genom intervjuguiden, som i detta fall skapar en form av semistruktur i samtalet. Syftet med guiden är främst att forskaren ska ha en "minneslista" över olika beröringspunkter som på något sätt kan besvara studiens forskningsfrågor men där deltagaren fortfarande får vara flexibel i vilken information som ges (Bryman, 2018).

Trots att det finns en semistruktur i intervjun får inte frågorna vara allt för specifika eller ledande, forskaren måste hela tiden försöka hålla sig neutral och ställa öppna frågor – som i slutändan också måste kunna besvara studiens forskningsfrågor (Bryman, 2018). I föreliggande studie lades ingen värdering i frågorna och deltagarens svar blev inte heller ifrågasatt. Deltagaren tilläts hela tiden att berätta om sina erfarenheter och ge sin bild av fenomenet och om något var otydligt bads deltagaren utveckla sitt resonemang istället för att skribenterna drog egna slutsatser.

5.3.2 Pilotintervju

För att säkerställa att intervjuguiden var adekvat för ändamålet genomfördes en pilotintervju med en annan lärare innan intervjuerna med den tänkta målgruppen genomfördes. Syftet med detta var att kontrollera att frågorna togs emot på tänkt sätt och att helheten av intervjun blev som planerat. Eftersom läraren inte undervisar på högstadiet ingick inte denne i den tänkta målgruppen men då den trots allt jobbar som lärare var det av intresse att testa intervjuguiden på denne ändå.

Bryman (2018) beskriver att en pilotstudie kan hjälpa forskaren att identifiera de frågor som för deltagaren kan upplevas som känsliga eller svårbesvarade. Härtill kan även pilotstudien hjälpa forskaren att se när deltagaren tappar intresset för själva intervjun och peka ut vilka frågor som har otillräcklig information. Något som också är av vikt för den semistrukturerade intervjun

är att frågorna kommer i en lämplig ordningsföljd och en pilotstudie kan hjälpa till att reda ut detta då materialet kan upplevas som spretigt om inte frågorna är logiskt placerade (Bryman, 2018).

I detta fall korrigerades endast ordning på frågorna så att de bättre motsvarade ordningen på forskningsfrågorna. I övrigt upplevdes att frågorna i sig togs emot väl av deltagaren och att denne tolkade dem i enlighet med intentionen för studien.

5.4 Analys av data

Efter överföringen av intervjuerna till en dator transkriberades de noggrant och i direkt anslutning till själva intervjutillfällena. Som Bryman (2018) skriver vill forskaren veta både *vad* och *hur* deltagaren säger saker och genom att spela in intervjuerna kan forskaren initialt fokusera på att hålla i intervjuerna, för att därefter analysera på vilket sätt intervjudeltagaren besvarat frågor om fenomenet. Denna studie har främst fokuserat på *vad* deltagarna sagt och utelämnat pauser, skratt och andra icke-verbala svar, detta för att kärnan i deltagarnas svar varit tydlig även utan dessa inslag och forskarna valde därför att göra den avvägningen i transkriberingsprocessen. När forskaren kan lyssna om flera gånger på samma intervju blir det lättare att hitta teman i det som sagts och det går då att koppla ihop med andra intervjusvar (Bryman, 2018).

Transkriberingen resulterade i en stor mängd text som skrevs ut för att lättare få en överblick och kunna analysera materialet noggrant. Detta gav en möjlighet att tydligare börja se mönster för att sedan kunna dela in intervjusvaren i olika koder som utmynnade i teman. Varje tema färgsattes med olika färger för att tydliggöra fynden och samla ihop dem till vidare analys (Kvale & Brinkmann, 2009). Under hela analysprocessen togs studiens teoretiska utgångspunkter i beaktande i syfte att de valda temana skulle kunna besvara frågeställningarna.

Kvale och Brinkmann (2009) beskriver hur kodning är en process där man bryter ner, undersöker, jämför, begreppsliggör och kategoriserar data – en process som genomfördes systematiskt. Därefter identifierades likheter i svaren som kunde kopplas till forskningsfrågorna, men även skillnader som gjorde att övriga fynd kunde plockas ut vilka ansågs var intressanta bidrag till mer djup i studien. Under arbetets gång låg fokus på att hela tiden objektivt reflektera kring de resultat som presenterades.

5.5 Etiska överväganden

I studien beaktades de fyra forskningsetiska principerna, vilka är: informations-, samtyckes-, konfidentialitets- och nyttjandekravet (Vetenskapsrådet, 2017). Det förstnämnda handlar om att informera informanterna om forskningens syfte och därigenom berätta att deltagandet är frivilligt och kan avbrytas när som helst utan att ange orsak. Härtill ska deltagarna även informeras om de moment de står inför samt att de kan ges möjlighet att läsa igenom materialet innan den publiceras. I studien mailades ett informationsbrev ut, i vilket studiens syfte presenterades. Där beskrevs även att deltagandet var frivilligt och att deltagarna kunde ges möjlighet att läsa materialet innan publicering. Detta informationsbrev mottog lärarna några dagar innan intervjun tog plats så att de i lugn och ro fick möjlighet till att ta ställning till studien och förbereda sig på dess syfte. Samtyckeskravet handlar om att deltagarna ska samtycka till sin medverkan och detta krav uppfylldes genom att deltagarna fick skriva under en fysisk samtyckesblankett innan påbörjade intervjuer. Den lärare som valde att genomföra intervjun över Zoom fick samtyckesblanketten skickad till sin mejl, varpå hen fick skriva ut den, signera och därefter skanna in den på nytt och maila tillbaka till oss. Detta genomfördes i nära anslutning till intervjun (Bryman, 2018).

Konfidentialitetskravet innebär att deltagarna ska vara anonyma och att deras uppgifter ska hanteras konfidentiellt. Även om deltagarna ska vara anonyma kan forskaren däremot inte lova full sekretess eftersom såväl forskare som andra relevanta personer för studien kan ta del av deras identiteter (Vetenskapsrådet, 2017). I detta fall är deltagarnas namn fingerade och i uppsatsen presenteras ingen information om vilken skola de arbetar på – utöver att informera om att de arbetar någonstans i Stockholmsregionen. Det har bara varit skribenterna och handledaren, vid behov, som har hanterat personuppgifter och insamlat material. Den sista principen, nyttjandekravet, handlar om att deras svar endast använts i föreliggande studie och att svaren kommer raderas när studien är genomförd. Insamlat material kommer inte nyttjas till något annat än det den är avsedd att undersöka (Bryman, 2018).

5.6 Validitet och reliabilitet

Att *validera* är att kontrollera, ifrågasätta och teoretisera medan *reliabiliteten* handlar om tillförlitligheten i en studie och att resultatet skall kunna reproduceras vid andra tidpunkter och av andra forskare (Kvale & Brinkmann, 2009). Svårigheten med reliabilitet är att det beror så mycket på vem som intervjuar, vilket humör intervjupersonen är på, hur forskaren ställer sina frågor och hur denne också tolkar svaren. Många faktorer gör att forskningsresultatet kan skifta

och både validiteten och reliabiliteten i en kvalitativ studie ifrågasätts av många forskare eftersom mätning av resultatet inte är av främsta intresse. Men om en liknande studie som denna görs och resultaten blir snarlika kan man tala om att denna studie erhåller hög extern reliabilitet (Bryman, 2018).

Något som kan påverka en studies reliabilitet är *social önskvärdhet*, vilket innebär att intervjudeltagaren inte svarar sanningsenligt utan istället anpassar sina svar utefter vad den tror att forskaren vill höra (Hassmén & Hassmén, 2008). Genom att inte styra intervjun i någon riktning har risken för social önskvärdhet minskat. Deltagarna tilläts även att vara tysta och fundera på frågorna och inga svar lades i munnen på dem eftersom det hade kunnat generera i att de svarat på något de inte hållit med om, i syfte att skapa tillfredsställelse för uppsatsskribenterna.

Under studiens gång har fokus legat på transparens genom alla delar i syfte att bibehålla trovärdigheten och tillförlitligheten hög. Vid intervjutillfällena låg de forskningsfrågor som skulle bevaras i bakhuvudena och om intervjuerna tog en annan riktning än planerat riktades frågorna tillbaka för att fokus skulle ligga nära studiens syfte.

6 Resultat och analys

I denna del presenteras studiens resultat, vilket analyseras utifrån studiens teoretiska ramverk: det sociokulturella perspektivet och identitetsbegreppet inom den sociologiska forskningen. Studien ämnar besvara tre forskningsfrågor: Hur uppfattar idrottslärare att elevers kläder kan påverka deltagande på lektionerna?; Hur uppfattar idrottslärare att elevers kläder kan påverka lärandet? samt Hur uppfattar idrottslärare att elevers kläder kan påverka bedömningen av allsidig rörelseförmåga? Resultatet från intervjuerna är indelat i fem olika teman:

1. Fingertoppskänsla och ramar för undervisningen
2. Ombyte visar intresse och driv för ämnet – eller?
3. “Jag bedömer vad jag ser”
4. Rätt förutsättningar för lärandet
5. Identitet

Tema 1, 2 och 5 ämnar besvara den första forskningsfrågan, tema 2, 4 och 5 den andra forskningsfrågan och tema 3 och 4 den tredje forskningsfrågan.

Lärarna har i studien fått fingerade namn till följd av att de ska kunna vara helt anonyma. De kallas för: Malin, Karl, Anders, Pontus och Emma.

6.1 Fingertoppskänsla och ramar för undervisningen

Samtliga intervjudeltagare nämnde ordet “fingertoppskänsla” genomgående under våra samtal och menade att man som lärare ständigt behöver ha en förståelse för sina elever och lära känna dem väl. Även om det finns ramar för undervisningen måste man kunna vara flexibel och känna till sina elevers olika förutsättningar och hemförhållanden, något som ibland leder till att man får gå utanför de satta ramarna. Karl beskrev bland annat:

Men om man har en tydlig och fast regel hela tiden så kan man mer gå in på sig själv och vilka normer som finns. Det är viktigt med fingertoppskänsla, till exempel “vad är det för elev? Har den råd? Har den varannan vecka? Är det rörigt för den eleven?” Och sen märker man också efter många år i branschen eller kanske bara som vuxen person, om en elev kör med en och då har eleven inte längre något förtroendekapital hos mig som lärare (Karl).

Anders beskrev hur de på hans skola inte har något krav på ombyte, för att det inte står någonstans i styrdokumentet. Lärarlagets fokus ligger istället på att göra det så kul som möjligt på lektionerna, så att eleverna ska *vilja* delta. Det kan bland annat innebära att en elev får delta utan att ha bytt om till lektionen och att det i sig är en seger, då den här eleven troligtvis inte skulle ha dykt upp om det var ett krav på ombyte. Han nämnde att vissa elever känner sig otrygga i omklädningsrummet och att lösningen då kan vara att de får låna hans omklädningsrum. Detta är något som även Emma tryckte mycket på. Hon menade att om någon elev känner sig obekvämt i omklädningsrummet kan den få komma fem minuter senare och gå fem minuter före alla andra när lektionen börjar och slutar. Då får den vara ensam i omklädningsrummet och kan undkomma otryggheten. Även hon lånar ut sitt lärar- eller omklädningsrum om eleven fortfarande inte känner sig bekväm. Hon berättade:

Jag strävar alltid efter att ha en god föräldrakontakt men även att eleverna ska känna sig trygga med mig och att de kan komma till mig om de tänker på något. Ibland har jag fått mejl från föräldrar som berättar att deras barn känner sig otrygga och då pratar jag med och erbjuder eleven olika lösningar. Vi brukar alltid komma fram till något i slutändan som funkar för båda. Det gäller att känna sina elever och kunna gå utanför ramarna ibland (Emma).

Som tidigare nämnts lär sig människan i ett samspel med andra i sin omgivning. Varje person kommer från olika sociokulturella förutsättningar och har således olika verktyg att ta med sig in i samspelet. Varje elev kommer från olika platser och kommer därför till skolan med olika bagage (Säljö, 2014). Läraren behöver vara medveten om varifrån eleven kommer och vilka förutsättningar den har för att kunna förstå och hjälpa eleven vidare, vilket lärarna i studien visade genom att vara flexibla i sitt utövande. Genom att ha fingertoppskänsla för varje elevs livsvillkor lät lärarna osäkra elever byta om i ett eget omklädningsrum, komma fem minuter senare eller helt skippa ombyte – i syfte att eleverna överhuvudtaget skulle komma till lektionen och lära tillsammans med sina kamrater. Genom kommunikation kunde lärarna förstå elevens upplevelser och tillsammans kom de fram till en lösning på hur de skulle få eleverna att komma till lektionen och hur de skulle minska känslan av olust inför vissa moment.

6.2 Ombyte visar intresse och driv för ämnet – eller?

Fyra lärare menade att elevernas val av kläder på lektionen kan visa vilket intresse de har för ämnet – men också i vilken grad de är villiga att utvecklas. Pontus berättade att en elev som

kommer i vanliga kläder till en styrkelektion på gymnastiken kanske väljer att göra färre repetitioner armhävningar eftersom hen inte vill bli svettig. Han förklarade även att:

När vi gör en mattserie är det också vissa elever som inte vill öva mer för att de är rädda för att kläderna ska gå sönder eller att de ska bli svettiga. Indirekt kommer de inte lära sig lika mycket av mattserien eftersom vissa andra elever gör 20 försök till ett handstående i sin serie medan de här personerna kanske gör 3 försök, de kommer inte lära sig lika mycket då (Pontus).

Även Karl delade denna åsikt. Han berättade:

Oftast är det väldigt väldigt få som kommer med en positiv inställning till lektionen med ett driv att lära sig om de har felaktiga kläder på sig. För dem där attityden är viktigare än att vilja lära sig kommer deras inställning göra att de inte vill lära sig ordentligt. Om de är där för att lära sig och för att nå högre betyg kommer de alltid med ändamålsenliga kläder till lektionen. Vilka kläder de har på sig visar vilken inställning de har till ämnet och lektionen (Karl).

Här blir det tydligt att elevens lärande kan påverkas negativt av att eleven inte har kläder som är ändamålsenliga för lektionens aktiviteter eftersom eleven då inte tar i lika mycket som sina ombytta kamrater.

Malin menade också att elevernas lärande påverkas av deras val av kläder. Hon berättade bland annat att *många saker är svåra att göra i exempelvis strama jeans. Så det är klart att vissa aktiviteter och rörelser är svåra att genomföra och det är då svårare att lära sig rörelsen i de strama jeansen* (Malin).

Emma höll delvis med Pontus, Karl och Malin i frågan, hon ansåg å ena sidan att en elev som kommer i kritvita sneakers till ett utomhuspass kanske inte lär sig lika mycket eftersom hen inte vågar testa på aktiviteten i rädsla för att bli smutsig, men hon menade å andra sidan att idrottsämnet idag är mycket mer mångfacetterat än att bara lära sig genom rörelse. Hon menade att en elev som är skadad en hel termin också kan nå samma förståelse som sina klasskompisar genom att resonera och diskutera kring ett fenomen och på så sätt nå ett högre betyg. Om eleven kan diskutera kring taktiken i ett bollspel och sedan överföra kunskapen till praktiken har den visat på ett lärande – trots att den varit skadad. Hon förklarade att man inte kan dela in lärandet till att bara handla om rätt kläder och material. Däremot kunde hon se en tydlig skillnad mellan elever som är ombytta till lektionen eller inte. Hon menade att de eleverna

som aldrig byter om och har anpassat sin klädsel efter aktivitet kanske inte heller siktar mot ett högre betyg än E och att kläderna därför ger uttryck för ett ointresse.

Begreppet *situerat lärande* är här adekvat, där eleverna lär sig i den praktiska gemenskapen. Fokus ligger då på *deltagandet* i praktiken och aktiviteten föregår tekniska moment (Larsson, 2018). Om eleven, i rädsla för att bli svettig, bara deltar måttligt eller inte alls blir det svårt att få förståelse för aktiviteten och lära något, vilket många lärare i studien framhöll. Samtidigt behöver rörelseaktiviteterna som bedrivs i skolans rörelsekultur få egna regler och normer (Larsson, 2018). Om läraren trycker på att eleverna behöver ha kläder som är anpassade för aktiviteten, och inte nödvändigtvis ha idrottskläder på sig, kanske vissa elever som annars inte skulle komma väljer att dyka upp för att delta på lektionen. Detta var något lärarna i studien var noga med att göra. Elevens lärande blir i den situationen kanske inte lika stort som om de haft idrottskläder på sig, men lärandet blir större än om eleven inte alls deltagit. För en elev vars identitet är tätt sammanvävd med en viss klädstil, kan kravet om ombyte medföra i att eleven skolkar. Om samma elev får komma som den är, med premissen att rörelseförmågan inte påverkas, kommer den delta i praxisgemenskapen och lärandet kan då främjas. I slutändan ter det sig alltid handla om att läraren måste förklara syftet med varför anpassade kläder är viktigt för undervisningen och samtidigt ha en tillåtande norm där deltagande är viktigare än rätt kläder. Samtliga lärare i studien var noga med att alltid förklara syftet med varför anpassade kläder är en bra idé men de var också av åsikten att de hellre ser att eleven dyker upp överhuvudtaget än att den skolkar.

6.3 “Jag bedömer vad jag ser”

Lärarna var eniga om att de bedömer vad de faktiskt ser – oavsett klädval. Samtliga hänvisade till att det inte står någonstans i läroplanen att eleverna ska byta om eller duscha och att de därför inte kan använda ombytet som bedömningsunderlag. Pontus berättade att vissa elever som oftast inte byter om kan slänga ur sig “Kolla Pontus, nu är jag ombytt, du bedömer väl det här?” när de väl bytt om och att han då måste informera dem om att kläderna inte är något som betygsätts. Han menade att ändamålsenliga kläder skapar förutsättningar för lärandet men att det inte är kläderna i sig som ger betyget – likaväl som att närvaro på lektionen inte räcker för bedömning utan det krävs ett *aktivt deltagande*.

Malin förklarade att om elevernas klädsel förhindrar deras rörelsekapacitet kommer det påverka bedömningen. Hon berättade:

Jag säger till eleverna att om de aldrig byter om så kommer jag förmodligen aldrig att se deras fulla kapacitet och det är alla fullt medvetna om. Har man tights jeans på alla lektioner så kommer jag aldrig att se deras ultimata rörelseförmåga. Jag ser det jag ser och det är det jag bedömer. Det är eleverna fullt medvetna om. Har en elev glömt ombyte en gång så påverkar det dock inte min bedömning, jag kollar på helheten (Malin).

Även Emma höll med om detta och menade att hon inte kan se elevens rörelseförmåga om kläderna förhindrar rörelserna. Om eleverna glömt ombytestkläder måste de vara med på lektionen ändå, hon förklarar:

De måste vara med ändå. Men rörelseförmågan blir begränsad. Jag har inte möjlighet att bedöma rörelseförmågan på riktigt eftersom hen inte kan ta ut rörelserna fullt ut. Om rörelseförmågan hamnar högre än E kan jag kanske inte se. De får sen vara svettiga resten av dagen och det är inte så roligt för kompisarna, lärarna eller dem själva. Även om de inte duschar så gör ombytet att de i alla fall är lite fräschare resten av dagen (Emma).

Hon tog även upp att anpassade kläder kan innebära att en elev med stor byst behöver ha en sportbh eller liknande på sig för att ha båda armarna fria. Hon berättade att vissa elever behöver hålla armarna mot bysten för att säkerställa att de inte "åker runt" för mycket. Hon var alltid tydlig mot dessa elever att deras rörelseförmåga också påverkas av det faktum att båda armarna inte är fria. Ett korrekt löpsteg med tillhörande armsving kan i mångt och mycket påverkas av att armarna är statiska mot kroppen och inte är följsamma med rörelsen, menade hon.

Anders höll med både Malin och Emma och menade att även om en elev bara dyker upp ibland och inte är ombytt kan den få bättre betyg än en elev som alltid kommer till lektionen och alltid är ombytt. Han tryckte mycket på att det är elevens rörelseförmåga han bedömer och att en elev kan ha god rörelseförmåga trots att den inte är ombytt. Han försöker däremot prata mycket med sina elever och tydliggöra att rätt material skapar förutsättningar för rörelseförmågan så att alla elever ska vilja komma med lämpade kläder. Det räcker dock inte med att bara byta om för att få E i idrott och hälsa.

En del elever och föräldrar verkar tro att det räcker att bara dyka upp ombytt för att få betyg men så är det inte. Det är ju inte närvaron jag bedömer utan vad du kan! Om du kan nånting så ska du visa det. Jag ser vad du kan om du visar mig. Om du bara sitter där kan jag inte bedöma dig (Anders).

Något som några lärare tog upp i relation till kläder var vikten av lämpliga *skor* till aktiviteten. De menade att skorna faktiskt är viktigare än kläderna eftersom vad de har på fötterna i större grad kan leda till skador. Anders berättade att han har som taktik att ofta visa vilka konsekvenserna blir om man inte kommit till lektionen i kläder och skor anpassat efter aktivitet:

Häromveckan hade vi parövningar på lektionen och eleverna skulle stå rygg mot rygg och trycka bort varandra. Då valde jag att demonstrera övningen med en elev som kom till lektionen i bara strumplästen. Övningen gick ju inte att genomföra eftersom eleven gled iväg medan jag kunde stå kvar stadigt i mina skor. Veckan innan var det en elev som halkade på idrotten och slog sig så man får hela tiden påpeka varför inneskor är bra att ha och vad som är lämpligt. Min förhoppning är att eleverna lär sig bit för bit att anpassa sig efter aktiviteten så att när de går i nian kan planera bättre (Anders).

Även Karl var tydlig med att skorna kan påverka elevernas rörelsemönster på ett negativt sätt. Han förklarade att han tekniskt sett kan bedöma en elev om den har jeans på sig så länge jeansen är rörliga men att felaktiga skor är något som kan hämma elevens rörelseförmåga och i förlängningen även leda till skador. Om de genomför konditionsträning blir det svårt för eleven att visa upp sina förmågor om skorna är platta eller klumpiga eftersom hen då inte får studs eller momentum i rörelsen. Han ansåg att det främst är skor som är viktiga när det kommer till just *rörelse*.

Malin höll med både Karl och Anders och förklarade att skorna ofta påverkar mer än kläderna eftersom det kan bli en skaderisk om de springer runt i bara strumpor. På hennes lektioner måste eleverna ha skor på sig och om de inte har skor med sig får de ta av sina strumpor så att de är helt barfota. Om majoriteten av eleverna saknar skor väljer hon alltid att undvika tävlingsmoment eftersom skaderisken oftast ökar då.

Även här blir det tydligt att ett situerat lärande kräver deltagande i den praktiska situationen och att eleverna kan delta som mest när de har kläder och skor som bäddar för ett fullständigt rörelseomfång. Men här blir också kommunikationen som tydligast; läraren tillsammans med eleverna måste kommunicera om å ena sidan vikten av rätt material men å andra sidan om varandras upplevelser och erfarenheter (Säljö, 2014). Först när eleven kan kommunicera sin ovilja inför ombytet eller duschen kan läraren fullt ut förstå elevens känslor och person. Om inte eleven och läraren kommunicerar kan inte läraren tillämpa en fingertoppskänsla för eleven eftersom hen inte vet vad eleven går igenom eller behöver.

Härtill är det också av vikt att läraren förstår hur mycket identitet och roller kan påverka en elevs sociokulturella livsvärld. Om det finns en dissonans mellan elevens upplevda och förväntade roll kan det skapa förvirring hos eleven (Thornberg, 2016). Att vara tillåtande mot eleven och låta den komma till lektionen, oavsett kläder eller stil, kan eventuellt sänka tröskeln till undervisningen, samtidigt som det ger utrymme för eleven att själv utforska sin roll. Det kan bli svårare för läraren att bedöma elevens allsidiga rörelseförmåga eftersom attiraljer eller kläder kan hämma rörelserna men det kan i sin tur göra att eleven deltar på lektionen och i förlängningen lär sig kroppsliga utföranden.

6.4 Rätt förutsättningar för lärandet

På ett eller annat sätt skickade samtliga lärare ut information till eleverna gällande kommande lektioner och vilka kläder de förväntar sig att eleverna har på sig. Pontus och Anders var noga med att skicka ut både terminsplanering och veckobrev där de informerade elever och vårdnadshavare om vilka rörelseaktiviteter som kommer genomföras vilka veckor och vad de då behöver ha med sig.

Emma brukade i sin tur främst skicka ut terminsplanering i början av terminen där hon tydliggjorde de riktlinjer och regler som gäller för lektionerna och där hon också skickade med videos på kommande moment de skulle klara av och tidigt kunde börja öva på. Om en elev inte kom med anpassade kläder till en lektion hänvisade hon då alltid till terminsplaneringen och menade att eleven har rätt information och på så sätt har fått rätt förutsättningar.

Karl jobbade i block och hade alltid ungefär samma upplägg på alla höstterminer och alla vårterminer, vilket gör att en elev som varit sjuk eller haft för trånga eller felaktiga kläder på sig i sjuan gavs möjlighet att visa sina förmågor i både åttan och nian igen.

Pontus och hans kollegor använde förevisningar för att tydliggöra skillnaden mellan ändamålsenliga och icke-ändamålsenliga kläder på lektionen. Han berättade:

Om eleverna byter om är det lättare att bedöma dem. Om vi exempelvis använder trampetter och jag ska visa typ ett krysshopp eller så kan vi spela teater där en lärare får använda jeans med häng där den inte kan säras på benen, eller ett par tajta jeans där den inte kommer någonstans – kontra shorts och t-shirt där det blir lättare att röra på sig. Då har vi tydligt exemplifierat för eleverna att det blir lättare med mjuka och rörliga kläder. Det är stor skillnad på idrottskläder och gym-paskor och tajta jeans och klackskor (Pontus).

Här blir det tydligt att vissa kläder kan skapa förutsättningar för dels elevernas lärande, dels för lärarens möjlighet till bedömning. Men det är inte bara i idrottshallen som eleverna behöver ha anpassade kläder för rörelseaktiviteten. I Lgr 22 är det fokus på genomförandet, vilket Anders och hans lärarlag välkomnade. Han förklarade:

I nya läroplanen står det att du ska genomföra aktiviteter på lektionen, i till exempel friluftsliv. Det älskar vi. Nu kan du som elev inte bara komma och stå där utan du måste aktivt vara med. Förut stod det att eleverna skulle *kunna*. Nu står det att de ska *genomföra*. Förr sa eleverna “Jamen jag kan redan det här!” Nu måste de även visa att de kan och det är bra. Det hjälper oss i vår bedömning eftersom vi kan trycka på deras deltagande (Anders)

Han fortsatte vidare:

I ämnet ingår även att kunna anpassa sin klädsel och utrustning efter skiftande årstider – inte bara i strålände solsken utan även i isande regn och minusgrader. De ska kunna planera och genomföra aktiviteter. Är du inte torr och varm så blir du inte godkänd. Där måste vi som lärare hela tiden föregå med gott exempel och själva klä oss passande till aktiviteten. Annars faller hela korthuset (Anders).

Här blir det tydligt att begreppet *kommunikation* inom det sociokulturella perspektivet är viktigt (Säljö, 2014). När lärarna kommunicerar vilka förväntningar de har på eleverna och vilka kläder de förväntas ha på sig kan eleverna förstå vad som gäller. Om läraren tydligt kommunicerar varför vissa kläder är bättre lämpade än andra, är chansen att eleverna anpassar sina kläder större, enligt lärarna i studien. De menade då att förutsättningarna för lärandet blev bättre men även att deras möjlighet att ge en rättvis bedömning främjades.

Däremot var lärarna också förstående inför det faktum att elevernas identitetsskapande kan påverka såväl deltagandet som lärandet på lektionerna (Hammarén & Johansson, 2009). Emma menade exempelvis att alla elever någon gång under högstadiet går igenom en fas av att vilja göra revolt mot lärarna och att hon som lärare kan behöva vänta ut den stormen. Hon var dock tydlig med att samtliga elever i slutändan inser att deras strikta identitet eller roll kan stå i vägen för hennes bedömning av deras rörelseförmåga och att de flesta gick ut nian med en historik av att till slut byta om eller anpassa kläderna.

Att kommunicera syftet med varför anpassade kläder är viktigt var alltså något som lärarna tryckte mycket på och något som eleverna till slut oftast förstod. I slutändan är det

ändock eleven som bestämmer om den ska byta om eller inte men att som lärare åtminstone försöka ge rätt förutsättningar för att eleven ska vilja ha anpassad klädsel kan i vissa fall vara nyckeln till framgång.

6.5 Identitet

Något som ytterligare några lärare tog upp var begreppet *identitet*, där de menade att eleverna kan uppleva en känsla av att “klä av sig” sina identiteter när de byter om till idrottslektionerna. För vissa elever kan detta vara psykiskt eller socialt påfrestande eftersom kläderna i mångt och mycket är en social markör för deras identiteter.

Karl förklarade att för vissa elever är det viktigare att upprätthålla sin identitet eller roll än att få bra betyg i ämnet Idrott och hälsa och att han som lärare inte kan göra så mycket åt det. Han kan bara informera eleverna om att långa naglar, häng på byxorna, kedjor, smycken eller andra markörer kan förhindra deras rörelseförmåga men att det är upp till dem att bestämma vad som är viktigast. Han tryckte mycket på psykisk hälsa:

Men i slutändan är det alltid upp till eleven att själv förstå för det är hans betyg som står på spel – inte mitt. Om naglarna är viktigare för eleven i livet som helhet så är det så. Om eleven mår bra av sina naglar och vill prioritera naglarna är det upp till hen. Det handlar ju mycket om psykisk hälsa också, det kanske är väldigt viktigt för deras liv och mående. Men det kan bli att de får sämre betyg i Idrott och hälsa för det och då är det så. Det är bra om de i alla fall kommer och deltar (Karl).

Här tydliggjorde han att elevernas klädval kan påverka deras rörelseförmåga och i förlängningen indirekt även deras lärande. Om det är viktigare för eleven att upprätthålla sin identitet kanske hen ändå inte är ute efter ett kroppsligt lärande. Däremot kan friheten att själv få välja om man ska byta om eller inte göra att eleven dyker upp. Anders hade också märkt av att kläderna kan vara ett uttryck för identiteten:

För en del grabbar är kläderna hela deras identitet, du vet luvan, jackan, dragkedjan, sprayburkarna. Att ta bort det där är som att klä av sig naken. Medan för någon annan som är van vid att slänga av sig kläderna i ett omklädningsrum är det där inget problem eftersom det är en vanesak (Anders).

Även Pontus tog upp att identitet kan vara något som påverkar viljan att byta om till idrottslektionerna. Han trodde att de elever som är aktiva i föreningsidrott har en stor fördel gentemot de som inte är aktiva:

Jag funderar lite på det, för oftast är de elever som håller på med lagidrott på fritiden ganska vana vid att byta om med andra och de har ofta rätt kläder. De kan då ha någon form av lagtröja på sig på idrotten och det är skönt för dem för då går de bara in i sin andra identitet på idrottslektionen. Om fyra i klassen spelar i samma lag och alla har sina lagtröjor på sig på idrotten så vet de att de hänger ihop och har sin andra identitet på lektionen. Det blir en trygghet för dem, en trygg arena att byta från ett skal till ett annat skal. Men de eleverna som inte har ett annat skal utanför skolan kan få det svårare (Pontus).

Att helt enkelt byta från en identitet till en annan kan alltså vara en trygghet för eleverna lektionerna. Eleverna som har sin föreningsidrottsidentitet har alltid ett annat skal att vända sig till och upplever inte känslan av att klä av sig sin identitet – istället klär de om till en annan identitet, som även den är van och trygg. För dem kan lärandet troligtvis påverkas positivt eftersom de fortfarande tar med någon form av identitet till lektionen.

Emma hade noterat att alla elever någon gång går igenom olika faser och att de under den tiden är mindre benägna till att byta om. Hon sa:

Sen går alla ungdomar igenom olika faser. I åttan är det tjejerna som plötsligt inte vill byta om och kommer med korta magtröjor, medan i nian är det killarna som tar över det där och ska leka tuffa i sina jeans med häng på (Emma).

Hon förklarade dock att de flesta eleverna inser att de måste börja byta om och anpassa sina kläder efter aktiviteten när de fått sina betyg under höstterminen i nian. I de fallen upplever majoriteten av eleverna att betygen är viktigare än vilken image de har eller vilken identitet de vill upprätthålla. Men genom att hon låter eleverna vara med oavsett vilka kläder de har på sig behöver närvaron inte nödvändigtvis påverkas negativt av att deras identitet är viktig.

Som lärarna här poängterade spelar identiteten en viktig roll i elevernas deltagande på lektionerna. Identiteten kan, som tidigare beskrivits, delas in i något som kallas *differentiering* där varje person rör sig mellan olika sociala dimensioner. Identiteten präglas då av dessa dimensioner (Hammarén & Johansson, 2009). Lärarna i studien var medvetna om detta genom att de förstod att elevernas kläder och andra identitetsmarkörer var viktiga – och kanske även

viktigare för eleven än att få ett högt betyg i ämnet Idrott och hälsa. Karl menade exempelvis att det var viktigare för några elever att upprätthålla sin identitet än att anpassa sina kläder efter aktiviteten och att han inte kunde påverka det mer än att försöka förklara syftet med att ha lämpliga kläder. Emma menade dessutom att eleverna går igenom olika faser, särskilt under högstadiet, där de behöver få utforska sina identiteter och att det då kan leda till att de kommer icke ombytta till lektionerna. Lagom till höstterminens betyg i nian brukade de dock välja betyget över identiteten och rollen eftersom de förstod att de behövde höja meritvärdet inför ansökan till gymnasiet.

Samtidigt var lärarna eniga om att det är viktigare att eleven alls dyker upp, även om det resulterar i att kläderna inte är anpassade för aktiviteten. Om de deltar på lektionerna, det vill säga inom den sociala sfären, lär de sig också tillsammans med varandra. Även om kläderna kan vara begränsande för deras rörelseomfång bör det vara viktigare att de deltar i den sociala kontexten eftersom de därigenom också lär något om just den sociala kontexten (Säljö, 2014).

Pontus poängterade även att vissa elever byter roll när de kommer till idrottslektionerna. Vissa elever som exempelvis håller på med föreningsidrott på fritiden kan iklä sin "fotbollsroll" när de kommer till lektionen i sin lagtröja, medan elever som inte har en idrottstillhörighet på fritiden helt måste släppa sin vardagliga roll när den kliver över tröskeln till idrottshallen. Detta kan skapa förvirring mellan upplevd, förväntad och utförd roll (Thornberg, 2016).

7 Diskussion

I detta kapitel presenteras en Resultatdiskussion (7.1) samt en Metoddiskussion (7.2). Avsnittet avslutas med en sekvens om Förslag på vidare forskning (7.3). Resultatdiskussionen sammanfattar de resultat som studien kommit fram till och knyter ihop dessa med tidigare forskning för att se hur studiens syfte uppnåtts. I metoddiskussionen förs resonemang kring studiens valda metod och denna problematiseras utifrån studiens resultat.

7.1 Resultatdiskussion

Syftet med denna uppsats var att undersöka idrottslärares upplevda förmåga att bedöma elevers allsidiga rörelseförmåga i förhållande till deras klädval. I resultatet framgick att lärarna tycker att elevernas kläder *kan* påverka både den bedömning som ska göras av elevernas allsidiga rörelseförmåga men även elevernas eget lärande och deltagande.

Några av lärarna tyckte att eleverna inte nödvändigtvis måste vara ombytt inför idrottslektionerna eftersom styrdokumentet inte på något sätt kräver det av dem; istället ville lärarna att elevernas kläder är *anpassade* och *lämpade* för lektionens olika aktiviteter. Genom att lärarna bland annat skickade ut planeringar på både termins- och veckobasis hade eleverna möjlighet till bättre förutsättningar att kunna anpassa klädseln. Precis som Redelius (2012) beskriver är rätt kläder en *premiss* för lärandet men inte betygsgrundande, något som lärarna i studien var väl förtrogna med. Däremot påverkades deras förmåga att bedöma den allsidiga rörelseförmågan beroende på hur flexibla elevernas kläder var. De satte alltså inte betyg på elevernas kläder utan på vad de såg att eleverna kunde utföra, oavsett klädval.

Värt att poängtera är dock, i vår mening, att en termins- eller veckoplanering endast är verkningsfull om eleverna har den ekonomiska möjligheten att kunna ha anpassade kläder på sig samt att de inte premierar en viss klädstil över att delta aktivt på lektionen. Om elevens identitet grundar sig i att ha långa naglar, kedjor i byxfållen eller ha kläder som är tigha, spelar det ingen roll om läraren skickat ut en lektionsplanering – eleven kan ändå komma "fel" klädd. Identiteten och den givna rollen kan på många sätt vara djupt rotade i eleven och den kan uppleva att normerna för den egna identiteten inte innefattar att gå runt i träningskläder eller ens byta om till vanliga, mer träningsanpassade kläder. Handlingsmöjligheterna för eleven blir alltså begränsade, trots lärarens gedigna planeringar (Hammarén & Johansson, 2009). Här blir det således viktigt att läraren kommunicerar *syftet* med varför anpassade kläder är främjande för bedömningen, och att läraren tillsammans med eleverna kommer överens om de ramar som gäller för undervisningen. Lärarna i studien framlyfte att de tycker *finger toppskänsla* är ett

viktigt begrepp i deras didaktiska repertoar och att de behöver vara flexibla inför eleverna och ibland kunna gå utanför de satta ramarna för att få eleven att vilja komma till lektionen. De var väl medvetna om att elevens givna klassroll eller identitetsskapande kunde stå i vägen för viljan att byta om eller komma till lektionen och de menade att de därför blev glada av att se eleven gå över tröskeln till idrottshallen och då inte ville bråka om elevens kläder.

Några av lärarna menade att eleverna *bör* byta om inför lektionerna i syfte att de annars kanske inte tar i lika mycket i rädsla för att bli svettiga, något som i lärarnas ögon påverkade lärandet men även bedömningen negativt. Om eleven dessutom kommer i vita kläder är risken stor att eleven inte vågar rulla runt på golvet då plaggen kan bli smutsiga och lärarna ansåg att eleven då i vissa fall visar vilket intresse den har för undervisningen. Om den inte på förhand har förstått att ljusa plagg kan bli smutsiga på lektionen har den tydligt visat att den inte kommer rulla runt på golvet lika mycket som sina kamrater. Att eleven är rädd för att bli svettig i sina vanliga kläder kan också visa på ett ointresse inför lektionen eftersom hen då kanske inte kommer genomföra lika många repetitioner och således inte lära sig genom rörelsen lika mycket. Samtidigt gäller det att känna sina elever väl; lärarna i studien var tydliga med att inte förbjuda deltagande om anpassade kläder saknas utan istället motivera varför klädvalet kan påverka rörelseförmågan och deras bedömning av denna negativt.

En annan aspekt av att byta om kan vara att elevens hygien påverkas. Framförallt Karl och Emma tyckte att eleverna behöver byta om då det inte är schyst mot klasskamrater eller lärare att gå runt och lukta svett efter idrottslektionerna. De menade även att elevens lärande inte främjas om hen inte vågar ta i på lektionen i rädsla för att bli svettig om hen inte känner sig bekväm med att duscha efteråt. Denna syn går väl i hand med tidigare läroplaner, framförallt Lgr 69 som tryckte på att eleverna skulle duscha efter lektionerna och att det momentet var förankrat med en "god personlig hygien" (Larsson, 2012). Även Lgr 80 tyckte att begreppet *hälsa* var "förebyggande hälsovård" och således borde vara skolans angelägenhet (Skolöverstyrelsen, 1980), något som Karl och Emmas tankar kan ge uttryck för. Att åtminstone rulla på deodorant och byta t-shirt ansåg lärarna vara det minsta eleven kan göra för att resten av skolan ska slippa känna elevernas svettlukt.

Inom det sociokulturella perspektivet lär sig människan i samspel med andra (Säljö, 2014) och om några elever tydligt signalerar att de antingen duschar eller byter tröja efter lektionen kan det visa resterande i klassen vilken typ av norm man vill ha. Eleverna kommer trots allt från olika sociokulturella sammanhang och för vissa, exempelvis föreningsidrottare, kan det komma mer naturligt att duscha efter träning medan det för andra elever inte ligger nära

till hands. De verktyg eleverna kommer till lektionen med kan också vara en faktor till varför vissa inte byter om eller anpassar sina kläder (Säljö, 2014).

Däremot är omklädningsrummet för många en otrygg plats och det resulterar i att många elever istället väljer att inte närvara på idrottslektionerna eftersom de vill undvika att behöva byta om med sina kamrater (Wiker, 2017). Om de inte närvarar på lektionerna blir det följaktligen svårt för lärarna att bedöma deras förmågor. För de elever som uttryckte olust inför omklädningsrummet gav samtliga lärare eleverna möjlighet att utnyttja deras lärarrum eller personliga omklädningsrum i syfte att eleverna skulle vilja byta om. Detta belyser att lärarna i grunden gärna ser att eleverna byter om – några på grund av hygieniska skäl, några på grund av att kläderna ska vara anpassade efter aktiviteten. Det signalerar också att normen för idrottssammanhang är att man byter om, duschar eller på andra sätt fräschar upp sig. Det kan vara en värdering inom den rörelsekultur skolan premierar och som både lärare och elever behöver vara förtrogna med. För de elever som inte idrottar på fritiden kan ombytet inför lektionen kännas meningslöst om det inte tydligt förankras i sitt kulturella sammanhang där deltagarna tillsammans bestämmer vad som är riktigt eller rimligt (Larsson, 2018).

Samtidigt var alla fem lärare eniga om att de bedömer vad de ser och att en elev trots vanliga kläder kan få en hög bedömning i ämnet så länge hen kan visa *full kapacitet* i sin rörelseförmåga. Några lärare menade att det faktum att eleven vet att den kan komma i vanliga kläder till idrottslektionen kan vara tröskeln för att överhuvudtaget komma dit. Om läraren inte tillåter eleven att komma till lektionen i vanliga kläder är risken stor att eleven istället väljer att skolka. Då många elever hellre får ett sämre betyg än att behöva byta om med sina kamrater (Wiker, 2017) kan läraren ha förståelse för elevernas upplevelser och låta alla vara med ändå, kommande svettlukt till trots. Kopplat till detta är det läraren som måste avgöra om en elev som kommer icke ombytt ska räknas som närvarande eller frånvarande på lektionen (Skolverket, 2010). Det blir här märkligt om läraren ska anse att en elev är frånvarande om den kommer i vanliga kläder eftersom valet att inte byta om kan ha varit den enda anledningen till att eleven alls dök upp på lektionen. I många av lärarnas fall ansåg de att det är bättre att eleven kommer som den är än att den fysiskt sett är frånvarande från lektionen. De menade på att om eleven kommer till lektionen ska den räknas som närvarande. Värt att förtydliga är dock att närvaron i sig inte betygsätts.

Enligt ämnesplanen för ämnet (Skolverket, 2022a) ska eleverna ha ett säkerhetstänk och ta hänsyn till aspekter av säkerhet i samband med aktiviteterna och det kan de uppnå om de exempelvis har inneskor på sig när de spelar innebandy. Om de har anpassade kläder och skor på sig kan de förebygga skador som annars uppkommit vid vissa aktiviteter. Detta var samtliga

lärare i studien tydliga med att lyfta fram. De menade att de hellre såg att eleven hade inneskor än träningskläder på sig eftersom platta skor eller bristen på skor kunde resultera i större konsekvenser än om eleven sprang runt i jeans. Något som också är betygsgrundande är att eleverna ska kunna anpassa sina rörelser i relation till aktiviteterna (Skolverket, 2022a) och lärarna menade här att en elev som kommer i för tigha jeans inte kan anpassa sina rörelser eftersom byxorna hämmar rörelserna. Om eleven däremot kommer i stretchiga jeans som möjliggör ett fullt rörelseutslag kan eleven nå högre bedömning eftersom den trots allt kan anpassa rörelserna (och även kläderna) efter aktiviteten.

Som tidigare beskrivits finns det oenigheter lärare sinsemellan om vad som *faktiskt* ska bedömas och i tidigare forskning har praktisk kunskap stått i högre kurs än teoretisk (Londos, 2010). Mätbar prestation och en positiv attityd till ämnet har i mångt och mycket legat till grund för höga betyg trots att det står i motsats till vad en målrelaterad läroplan premierar (Redelius, 2012). I föreliggande studie framlyfte dock några lärare aspekten att det inte bara är det praktiska som ska bedömas utan även elevens förmåga att *resonera* och *diskutera* kring aktiviteter. Ämnesplanen trycker mycket på att eleven förvisso ska *genomföra* aktiviteter men att den också ska kunna samtala om upplevelser och värdera dessa (Skolverket, 2022a) i relation till olika aktiviteter. Framförallt Emma menade att en elev som exempelvis är skadad en termin ändå kan nå ett högt betyg om denne kan förstå och resonera kring aktivitetens karaktär. Om eleven senare även kan uppvisa praktisk förståelse för aktiviteten ger det ytterligare tyngd i en hög betygsättning.

Sammanfattningsvis går det, att utifrån de intervjuade lärarnas perspektiv, deklarerat att elevens kläder *kan* påverka såväl deltagande och lärande som lärarens förmåga att bedöma, men att det sällan handlar om ombytet i sig utan om lärarens fingertoppskänsla inför varje elevs olika förutsättningar. Anpassade kläder är fördelaktigt för elevens lärande då det möjliggör fullt rörelseomfång. Att åtminstone byta tröja kan göra att eleven vågar ta i mer och inte begränsar sin rörelseförmåga, vilket även det främjar lärandet. Om eleven har potential att visa ett komplett rörelsemönster kan läraren lättare bedöma det den ser – men vilka kläder som möjliggör en bred rörelseförmåga är inte statistiskt bestämt utan det är upp till eleven att bestämma. Att få komma med kläder som inte ger känslan av att “klä av sig identiteten” kan för många elever påverka deltagandet på lektionen och lärarna menade att det är bättre att eleven kommer alls än att den kommer i rätt kläder. Nyckeln till lärande och bedömning ter sig alltså, enligt studiens intervjuade lärare, ligga i begreppet *fingertoppskänsla*, där läraren måste vara flexibel inför elevernas olika sociokulturella förutsättningar och sammanhang.

7.2 Metoddiskussion

Metoden som valdes för denna studie har både sina för- och nackdelar men eftersom syftet var att skapa en fördjupning i lärarnas perspektiv i forskningsfrågorna var semistrukturerade intervjuer den bästa lösningen för denna studie. Om en kvantitativ metod valts hade vi gått miste om just *djupet*. Vi fann båda två att det var intressant att intervjua lärarna och om mer tid hade funnits hade vi mer än gärna samtalat med fler för att få ännu mer bredd. Det hade också varit intressant att intervjua lärare i olika årskurser för få en inblick i om det finns någon skillnad i förhållningssätt till barn i olika åldrar och faser.

Nackdelen med vår metod är att hela studiens resultat baseras på endast fem lärares berättelser, vilket innebär att resultatet inte går att generaliseras, och i det hänseendet skulle en kvantitativ metod med enkäter innehållandes slutna frågor kunna svara mer direkt på våra forskningsfrågor utan utsvävningar. Dessa utsvävningar tyckte vi dock var det mest intressanta med metoden och viktiga fynd bidrog till inblick i lärarnas dagliga arbete i ämnet Idrott och hälsa. Vi tror att vi själva kommer att ha stor glädje och nytta av studiens resultat i vårt framtida yrke.

7.3 Förslag på vidare forskning

Vi valde att genomföra en studie från lärarens perspektiv och det hade varit spännande att intervjua elever för att få inblick i deras värld. Eftersom alla lärare vittnade om identiteten och rollernas betydelse för ombytet och klädvalet hos eleverna hade det varit en intressant del att fördjupa sig i. Det skulle vara av intresse att se hur viktiga kläderna och accessoarerna är i relation till att byta om till kläder anpassade efter idrottsliga aktiviteter. En studie skulle kunna göras som enbart undersöker elever som aldrig byter om till idrottslektionerna för att få en uppfattning om valet de gör och hur de själva tycker att rörelseförmågan påverkas.

Då vi valt att göra en studie med kvalitativ metod där vi ansåg att det fanns en kunskapslucka, har vi ingen tidigare forskning som vi kan hänvisa till som berör exakt samma ämne. Av den anledningen vore det intressant att genomföra en enkätundersökning med liknande forskningsfrågor för att få in ett större antal lärares – men även elevers uppfattning i frågorna. Vi har insett att ämnet är mycket bredare än vi först trodde och att mer forskning inom samma område därför vore intressant att genomföra och ta del av.

Referenser

Bryman, A. (2018). *Samhällsvetenskapliga metoder*. Johanneshov: MTM.

Hallonsten, A, K. (15 september 2021). Slopät ombyte gav högre närvaro och minskat stök. *Läraren*. Hämtad 13/9-22 från: <https://www.lararen.se/praktisk-estetiska-amnen/larmiljo/slopät-ombyte-gav-hogre-narvaro-och-minskat-stok>

Hammarén, N. & Johansson, T. (2009). *Identitet*. (1. uppl.) Stockholm: Liber.

Hassmén, N. & Hassmén, P. (2008). *Idrottsvetenskapliga forskningsmetoder*. (1. uppl.) Stockholm: SISU idrottsböcker.

Jacobsson, A. (2016). Träffar vi alltid rätt? Elevers lärande i idrott och hälsa. I Larsson, H., Lundvall, S., Meckbach, J., Peterson, T, & Quennerstedt, M (Red.) (2016). *Hur är det i praktiken? Lärare utforskar ämnet idrott och hälsa*. Stockholm: Gymnastik- och idrottshögskolan.

Jönsson, J. (15 november 2016). Trakasserier och rädsla – därför undviker elever skolduschen. *Sveriges radio*. Hämtad 30/10-22 från <https://sverigesradio.se/artikel/6562553>

Kvale, S. & Brinkmann, S. (2009). *Den kvalitativa forskningsintervjun*. (2. uppl.) Lund: Studentlitteratur.

Larsson, H. (2012). Skolans rörelseuppdrag. I Larsson, H. & Meckbach, J. (red). (2012). *Idrottsdidaktiska utmaningar*. (2. uppl.) Stockholm: Liber.

Larsson, H. (2018) *Idrott och hälsa: i går, i dag, i morgon*. Liber AB.

Londos, Mikael (2010). *Spelet på fältet. Relationen mellan ämnet idrott och hälsa i gymnasieskolan och idrott på fritiden*. Malmö: Lärarutbildningen

Redelius, K., Fagrell, B. & Larsson, H. (2009). Symbolic Capital in Physical Education. To be, to do or to know? That is the gendered question. *Sport, Education and Society*. Vol. 4 nr 2, s. 245–260.

Redelius, K. (2012). Betygsättning i idrott och hälsa – en didaktisk utmaning med pedagogiska konsekvenser. I Larsson, H. & Meckbach, J. (red). (2012). *Idrottsdidaktiska utmaningar*. (2. uppl.) Stockholm: Liber.

Skolverket (1994) *Läroplan för det obligatoriska skolväsendet, förskoleklassen och fritidshemmet: Lpo 94*. Fritzes AB.

Skolverket (2010). *Skolfrånvaro och vägen tillbaka. Långvarig ogiltig frånvaro i grundskolan ur elevens, skolans och förvaltningens perspektiv*. Stockholm: Skolverket. Hämtad 10/9-22 från: <https://www.skolverket.se/download/18.6bfaca41169863e6a658a88/1553962179885/pdf2356.pdf>

Skolverket (2022a). *Läroplan för grundskolan, förskoleklassen och fritidshemmet: Lgr 22 Ämne – Idrott och hälsa*. [Ämnesplan] Stockholm: Skolverket. Hämtad från:

<https://www.skolverket.se/undervisning/grundskolan/laroplan-och-kursplaner-for-grundskolan/laroplan-lgr22-for-grundskolan-samt-for-forskoleklassen-och-fritidshemmet?url=-996270488%2Fcompulsorycw%2Fjsp%2Fsubject.htm%3FsubjectCode%3DGRGRIDR01%26tos%3Dgr&sv.url=12.5dfee44715d35a5cdfa219f>

Skolverket (2022b). Trygghet, studiero och disciplinära åtgärder. Stockholm: Skolverket. Hämtad 15/11-22 från: <https://www.skolverket.se/regler-och-ansvar/ansvar-i-skolfragor/trygghet-studiero-och-disciplinara-atgarder#h-Trygghetochstudiero>

Skolöverstyrelsen (1969). *Läroplan för grundskolan: Lgr 69*. Liber AB

Skolöverstyrelsen (1980). *Läroplan för grundskolan: Lgr 80*. Liber Utbildningsförlaget

Säljö, R. (2014). *Lärande i praktiken: ett sociokulturellt perspektiv*. (3. uppl.) Lund: Studentlitteratur.

Thornberg, T. (2016). *Det sociala livet i skolan*. (2. uppl.) Liber AB

Vetenskapsrådet. (2017). *God forskningssed* [Elektronisk resurs]. (Reviderad utgåva). Stockholm: Vetenskapsrådet. Hämtad 19/9-22 från: <https://www.vr.se/analys/rapporter/vara-rapporter/2017-08-29-god-forskningssed.html>

Webster, C.A. (2017). Student attitudes and perspectives. I Ennis, C.D. (Red.) (2018). *Routledge Handbook of Physical Education Pedagogies*. London: Routledge.

Wiker, M. (2017). *"Det är live liksom": elevers perspektiv på villkor och utmaningar i Idrott och hälsa*. [Doktorsavhandling, Karlstads universitet]. Hämtad 9/9-22 från: <http://kau.diva-portal.org/smash/record.jsf?pid=diva2%3A1153127&dswid=8140>

Bilagor

Bilaga 1: Litteratursökning

Syfte och frågeställningar

Syftet med denna studie har varit att undersöka lärares förmåga att bedöma elevers allsidiga rörelseförmåga i förhållande till deras klädval. Frågeställningarna i studien är enligt följande:

1. Hur uppfattar idrottslärare att elevers kläder kan påverka deltagandet på lektionerna?
2. Hur uppfattar idrottslärare att elevers kläder kan påverka lärandet?
3. Hur uppfattar idrottslärare att elevers kläder kan påverka bedömningen av allsidig rörelseförmåga?

Sökord

Bedömning, betyg, betygssättning, ombyte, ombyte i Idrott- och hälsa, identitet, roller, sociokulturellt perspektiv, tryggt rum, Lgr 80, Lpo 94, Lgr 11, Lgr 22, Skolverket, hygien, rörelseförmåga

Sökbaser

Databaser och andra källor	Sökkombination
Google	bedömning, rörelseförmåga, hygien, ombyte
Google Scholar	betyg idrott-och hälsa, bedömning, roller
DiVa publikationsdatabas	sociokulturellt perspektiv, ombyte
GIH:s Bibliotekskatalog	identitet, roller, Idrott- och hälsa
Skolverket	Lgr 11, Lgr 22, hygien, bedömning, betyg

Kommentarer

Sökningen av relevanta artiklar, liknande uppsatser och litteratur till denna uppsats har varit av stor vikt för att forma våra frågeställningar och även smalna av detta stora ämne som annars riskerade att bli för spretigt. Sökningarna tydliggjorde även kunskapsluckan i ämnet.

Bilaga 2: Informationsbrev

INFORMATIONSBREV FÖR INTERVJUSTUDIE

Förfrågan om deltagande

Vi som skriver detta heter Caroline Ahlqvist och Elin Jacobsson och vi läser andra året på programmet *Idrott och Hälsa* på Gymnastik- och idrottshögskolan. Vi skriver vårt självständiga arbete vilket ämnar undersöka lärarens perspektiv i frågan ombytta eller icke ombytta elever i förhållande till elevernas lärande, bedömning och betygsättning av deras allsidiga rörelseförmåga. Vi kommer använda en kvalitativ metod i form av semistrukturerade intervjuer för att samla in material till studien. Eftersom din yrkesroll och erfarenhet är av intresse för studien tillfrågas du härmed att delta i undersökningen.

Syftet med undersökningen

Vi har valt att undersöka just detta ämne eftersom vi uppfattar att det är en aktuell fråga bland många lärare. Det är av intresse att undersöka lärarens perspektiv på ombyte i förhållande till elevernas lärande och lärarens möjlighet till bedömning.

Genomförande

Om du väljer att delta i studien kommer du intervjuas av oss och den personliga intervjun är beräknad att ta ungefär 30–45 minuter. Intervjun kommer äga rum när det passar ditt schema och du kan välja att genomföra den på plats på din skola, vilket är att föredra, eller över Zoom/Teams. Respektive intervju kommer att spelas in. Resultatet kommer därefter presenteras i uppsatsen. Om du önskar kommer du kunna ta del av material kopplat till din intervju och senare även uppsatsen i sin helhet.

Hantering av material och personuppgifter

Det insamlade materialet kommer behandlas i regel med GDPR och endast användas i forskningssyftet. Materialet kommer att hanteras av oss med översyn av vår handledare. Du kommer vara anonym i största möjliga mån där namn, skola och plats inte kommer presenteras i uppsatsen. Materialet kommer förvaras på en lösenordsskyddad enhet. När uppsatsen är ventilerad och godkänd kommer allt material att raderas.

Ditt deltagande är frivilligt och du får när som helst under undersökningen välja att avbryta ditt deltagande utan att ange orsak. Om du önskar kommer vi radera allt material kopplat till dig. För deltagande kommer du, innan påbörjad intervju, få ge ett skriftligt informerat samtycke. Detta delas ut innan intervjun. Vid frågor finns vi och vår handledare tillgängliga.

Kontaktinformation

Om du har några frågor är du välkommen att höra av dig till någon av oss på nedanstående mailadresser: caroline.ahlqvist@student.gih.se samt elin.jacobsson@student.gih.se
Vår handledare heter Lisa Svärting och du kan nå henne på lisa.svarling@gih.se

Vi är mycket tacksamma för att du tar dig tid att ställa upp i vår studie!
Hälsningar,
Caroline och Elin

Bilaga 3: Samtyckesblankett

Samtyckesblankett för deltagande

Samtycke till att delta i studien:

Intervjustudie om lärares uppfattning av elevers klädval under idrottslektioner

Jag har skriftligen informerats om studien och samtycker till att delta.

Jag är medveten om att mitt deltagande är helt frivilligt och att jag kan avbryta mitt deltagande i studien utan att ange något skäl.

Min underskrift nedan betyder att jag väljer att delta i studien och godkänner att Gymnastik- och idrottshögskolan, GIH behandlar mina personuppgifter i enlighet med gällande dataskyddslagstiftning och lämnad information.

.....
Underskrift

.....
Namnförtydligande

.....
Ort och datum

Kontaktuppgifter:

Nedan presenteras våra kontaktuppgifter för studien

Uppsatsskribenter:

Elin Jacobsson elin.jacobsson@student.gih.se

Caroline Ahlqvist caroline.ahlqvist@student.gih.se

Handledare:

Lisa Svärling, doktorand lisa.svarling@gih.se

Bilaga 4: Intervjuguide

Alla a, b och c-frågor är främst till för oss för att bibehålla någon form av struktur. Vi ställde inte dem slaviskt till intervjupersonerna utan anpassade följdfrågorna utefter deltagarnas svar men tillämpade underkategorier som stöd för att kontrollera att vi täckte in de svar vi ville få.

1. Hur länge har du arbetat som idrottslärare?
  - a. Hur länge har du arbetat på den här skolan?
  - b. Har du arbetat på fler andra skolor?
  - c. Om JA: har det sett olika ut kopplat till krav på ombyte?

2. Är ombyte till undervisning i Idrott och hälsa frivilligt på din skola?
  - a. Om JA: hur länge har det varit så? Vad har eleverna på sig om de inte byter om?
Var det nåt som gjorde att ni ändrade från krav på ombyte till frivilligt ombyte?
  - b. Om NEJ: upplever du att ombytesfrågan är ett problem på din skola? Vad har skolan för policy kring ombyte? Har ni i så fall extrakläder som eleverna kan få låna om de inte har själva/har glömt?

3. Har ni en hög närvaro på lektionerna i Idrott och hälsa på skolan? Skiljer sig närvaron mellan årskurserna?
  - a. Om JA/NEJ: Vad tror du det beror på? Kan ombyte påverka det?
  - b. Om NEJ: Hur arbetar ni med att höja närvaro? Har det återkopplats till föräldrarna?

4. Som idrottslärare behöver man kunna bedöma elevers allsidiga rörelseförmåga. Anser du att elevernas klädsel påverkar bedömningen?
  - a. I så fall: Vilken information ger ni till eleverna i ämnet Idrott och hälsa kopplat till just klädval?
  - b. I så fall: Skickar ni ut terminsplanering så att eleverna kan anpassa sin klädsel på morgonen utefter idrottens aktivitet?
  - c. Anser du att en elev som alltid kommer ombytt till lektionerna tar ämnet på större allvar än en elev som aldrig kommer ombytt men som ändå deltar aktivt?

d. Kan en elev som aldrig byter om få samma betyg som en elev som alltid byter om?

5. Hur ni ser ni på om elever har exempelvis accessoarer under lektionen (tex långa naglar, inga skor, stora örhängen, långt hår som hänger ner över ansiktet)?

- Om JA/NEJ: **Får de delta?** Hur påverkas deras deltagande? Finns det ramar de behöver förhålla sig till?

6. Hur påverkas *elevernas lärande* av att de exempelvis har accessoarer eller kläder som inte är ändamålsenliga?

7. Finns det något mer du vill tillägga som du känner att du inte har fått sagt? Utveckla gärna.